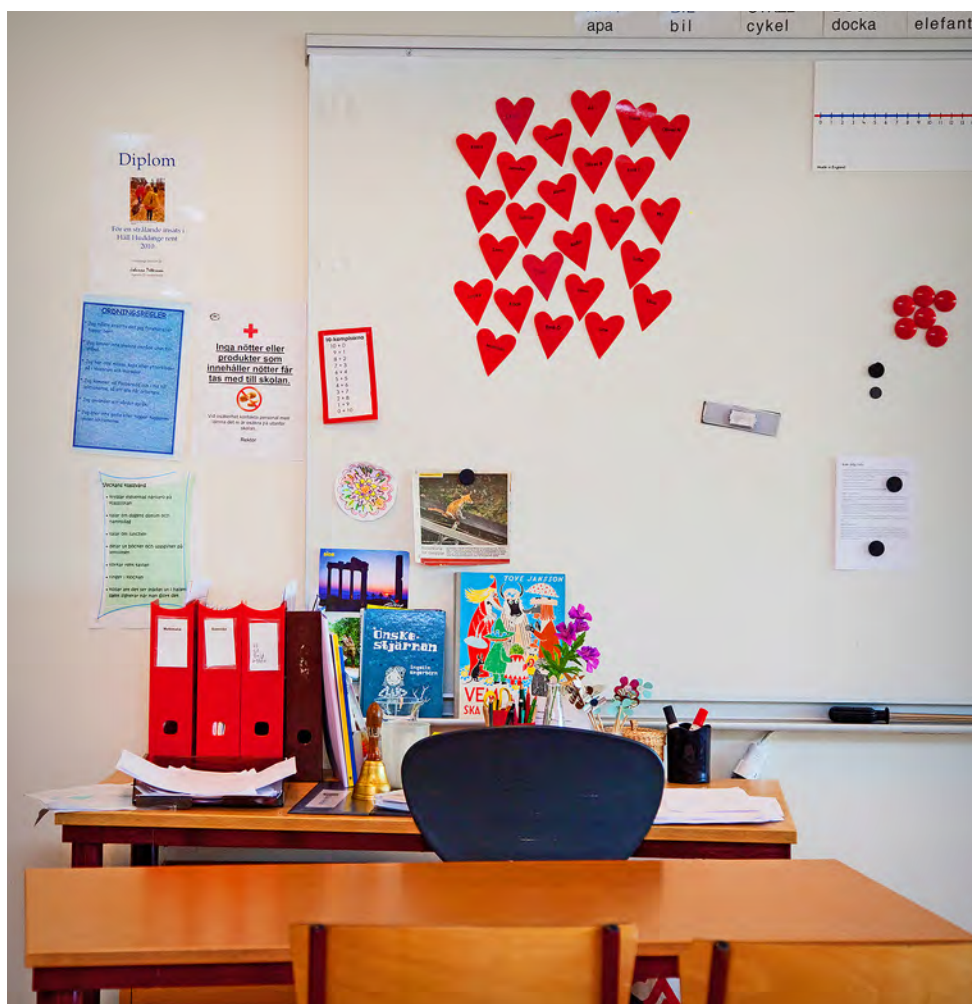

Vad säger statistiken om skolan i din kommun?

**Elevresultat, likvärdighet, resursanvändning,
lärarlöner och behörighet hösten 2015**

Vad säger statistiken om skolan i din kommun?

**Elevresultat, likvärdighet, resursanvändning,
lärarlöner och behörighet hösten 2015**

Lärarnas Riksförbund
Utgiven inför Skolans Dag september 2015

Innehåll

Förord.....	3
Sammanfattning och slutsatser.....	4
Undersökning.....	6
Elevresultat.....	6
Andelen behöriga till gymnasieskolan.....	6
Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 9.....	8
Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 6.....	8
Andelen gymnasieelever som är etablerade två år efter gymnasieskolan.....	9
Elevresultatrankning.....	9
Likvärdighet.....	10
Resultatspridning.....	10
SALSA-värden.....	11
Skillnaden i resultat mellan könen.....	12
Skillnaden mellan betyg på de nationella proven och slutbetyg.....	12
Likvärdighetsrankning.....	13
Resursanvändning.....	14
Kostnadsstatistik.....	14
Tillgång till studie-och yrkesvägledning.....	15
Lärartäthet.....	15
Resursanvändningsrankning.....	16
Lärlöner och behörighet.....	17
Lärlöner.....	18
Behörighet och pedagogisk högskoleexamen.....	19
Fördjupning.....	21
Elevresultat.....	21
Likvärdighet.....	23
Resursanvändning.....	24
Lärlöner och lärarnas behörighet.....	26
Metodbeskrivning.....	27
Referenser.....	28
Bilaga 1: Totalrankning.....	30
Bilaga 2: Variabler.....	37

Förord

Det kommer ständigt nya rapporter som visar att kunskapsresultaten i den svenska skolan inte är tillräckligt bra och att vi fortfarande har en negativ resultatutveckling. Det finns även tydliga bevis på att den svenska skolan i många avseenden inte är likvärdig. För att vi ska kunna vända utvecklingen i den svenska skolan är det några viktiga frågor som måste besvaras. Några av dessa är: Vad är en bra skola och vad kan huvudmännen göra för att förbättra sina skolor?

Vi på Lärarnas Riksförbund vet att en bra skola är en skola där undervisningen står i centrum, där varje lärare har tid till för- och efterarbete, tid att ge stöd till eleverna och där mötet mellan eleverna och lärarna står i centrum. I en bra skola finns det även ett fungerande stödsystem med ett elevvårdsteam, speciallärare och kuratorer. För att medborgarna ska få avkastning på alla de resurser som investeras i skolan krävs även en effektiv resursanvändning, där resurserna inte slösas utan riktas dit där de behövs mest. En bra skola är även en skola som har en hög nivå av likvärdighet. Alla elever ska ha samma möjlighet att utveckla sin fulla potential oberoende av vilka deras föräldrar är, var de är födda, vilket kön de har, vilken kommun de bor i eller vilken skola de går i.

Statistiken talar inte alltid sanning, men ger oss en indikation om verkligheten. Därför har vi i denna rapport sammanställt och analyserat den offentliga statistiken som finns tillgänglig inom fem områden för att jämföra hur bra skolan är i olika kommuner och belysa de enorma skillnaderna som finns mellan skolor och kommuner i Sverige. De fem områden vi lägger vikt vid är höga elevresultat, likvärdighet, effektiv resursanvändning, höga lärarlöner och hög behörighet bland lärarna. Detta är vad vi på Lärarnas Riksförbund anser att alla huvudmän i Sverige måste kunna leverera för att vi ska kunna vända resultaten i den svenska skolan.

Att en enskild skola eller en enskild huvudman inte lyckas fullfölja sitt uppdrag är ett misslyckande för hela svenska befolkningen. Därför kämpar Lärarnas Riksförbund för ett tydligt statligt ansvarstagande, för att alla skolor ska vara bra skolor med höga elevresultat, effektiv resursanvändning, bra villkor och löner för lärarna och hög likvärdighet oavsett var skolan är belägen geografiskt.

Bo Jansson

Ordförande Lärarnas Riksförbund

Sammanfattning och slutsatser

I denna rapport har offentlig skolstatistik och partsgemensam lönestatistik sammanställts och vägts samman för att jämföra kommunernas skolprestationer. Rapporten belyser de stora skillnaderna som finns mellan olika kommuner i deras elevresultat, resursanvändning, likvärdighet, lärarbehörighet och lärarlöner.

De senaste årens erfarenheter visar att den svenska skolan brottas med stora problem. Vår sammanställning av offentlig statistik belägger den bild som diskuteras brett, nämligen att variationerna mellan huvudmän och hos en och samma huvudman varierar mycket stort.

Statistiksammanställningen visar att:

- Det är stor spridning i elevresultaten mellan olika kommuner. Det är tydligt att det går sämre för många av eleverna i mindre kommuner och bättre för eleverna i rika Stockholmskommuner.
- Likvärdigheten i svenska kommuner är undermålig. Det är enorma skillnader i resultat mellan skolorna inom kommunerna speciellt i storstadskommunerna. Det är även stora skillnader i resultat mellan könen i de flesta kommuner.
- Många kommuner har inte en effektiv resursanvändning. De administrativa kostnaderna är för höga och äter upp en allt för stor del av kommunens grundskolekostnader. Det läggs även en för liten andel av resurserna på undervisningen i många kommuner och även totalt i Sverige. I många kommuner har eleverna inte tillgång till tillräckligt med studie- och yrkesvägledning vilket visar på dåliga prioriteringar hos många kommuner.
- Spridningen är stor mellan kommunerna när det kommer till lärarnas behörighet. I vissa kommuner undervisas eleverna till stor del av behöriga lärare medan det i andra kommuner saknas lärare med rätt pedagogiska och ämneskunskaper. Det är även stora skillnader i nivån på lärarlönerna, där vissa kommuner satsar på sina lärare medan andra kommuner har en oacceptabelt låg nivå på sina lärarlöner.
- När kommunernas rankningar inom de olika kategorierna vägs samman är det uppenbart att det är svårt för kommunerna att hålla en hög nivå inom alla områden. Det är även stora skillnader mellan kommuner som borde vara relativt lika sett till befolkningsmängd och ekonomiska förutsättningar. Vissa kommuner misslyckas i nästan alla kategorier medan de flesta kommuner lyckas inom några och är sämre inom andra.

De senaste årens erfarenheter visar att den svenska skolan brottas med stora problem. Vår sammanställning av offentlig statistik belägger den bild som diskuteras brett, nämligen att variationerna mellan huvudmän och hos en och samma huvudman varierar mycket starkt.

Lärarnas Riksförbund föreslår följande åtgärder:

- Skolan är en nationell angelägenhet och det är därför helt oacceptabelt att resultat och resurser kan och får variera i en sådan utsträckning som sker. Denna brist på likvärdighet löses bäst genom att skolan finansieras direkt av staten genom statsbidrag. Dessa skolbidrag ska ta hänsyn till bland annat de socio-ekonomiska faktorer som kräver olika kostnader för att garantera en likvärdig skola för landets elever.

- Huvudmännen måste ta sitt ansvar och ansöka om de statliga medel som finns för att förstärka kvaliteten i undervisningen. Det är oerhört att endast ett fåtal kommuner har ansökt om att få ta del av den satsning på två miljarder kronor för att förstärka undervisningen i lågstadiet. Staten måste överväga en mera direkt styrning för att få rätt saker att hända.
- Den satsning på lärarlöner som vi hittills kunnat skönja måste fortsätta och förstärkas.
- Den senaste läsårsstarten har visat att lärare som inte blir rätt betalda lämnar sina arbetsgivare till förmån för bättre betalande sådana. Detta drabbar såväl storstads- som glesbygdskommuner och drabbar alltid eleverna genom ryckighet i undervisningen.
- Fortsätt att utveckla legitimationsreformen genom att kräva att betygsättande lärare ska ha legitimation för just det ämnet de undervisar i och betygsätter.
- Lärare och rektorer måste ta ett gemensamt ansvar för grundliga diskussioner om korrelationen mellan betygsättning och resultat i nationella prov. Det är inte rimligt att det råder så stora skillnader som det gör i dag, vilket i sig äventyrar likvärdigheten för eleverna.
- Lärare och rektorer måste ta ett ansvar för ett kontinuerligt och systematiskt arbete för att förbättra undervisningen i skolan. För att detta ska kunna ske måste även skolan på ett konsekvent sätt involvera föräldrar och omvärld i detta arbete.

Undersökning

Nedan följer analys och rankningar av statistik inom fem områden, elevresultat, likvärdighet, resursanvändning, behörighet och löner. En fördjupning med förklaringar till varför dessa variabler valts presenteras efter resultaten. Undersökningen har genomförts för att belysa de stora skillnaderna som finns mellan skolorna i Sveriges kommuner genom att använda den offentliga statistiken som finns tillgänglig om skolan. Statistik och verklighet går inte alltid ihop och listorna som presenteras i denna rapport går inte att använda som exakta mått på hur bra en kommun är i relation till en annan.

Elevresultat

Följande variabler har använts för att jämföra och ranka kommunernas elevresultat:

- Andel elever som uppnått målen i alla ämnen i år 9
- Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan år 9
- Andel elever som uppnått målen i alla ämnen i år 6
- Andel Gymnasieelever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter avslutad gymnasieutbildning

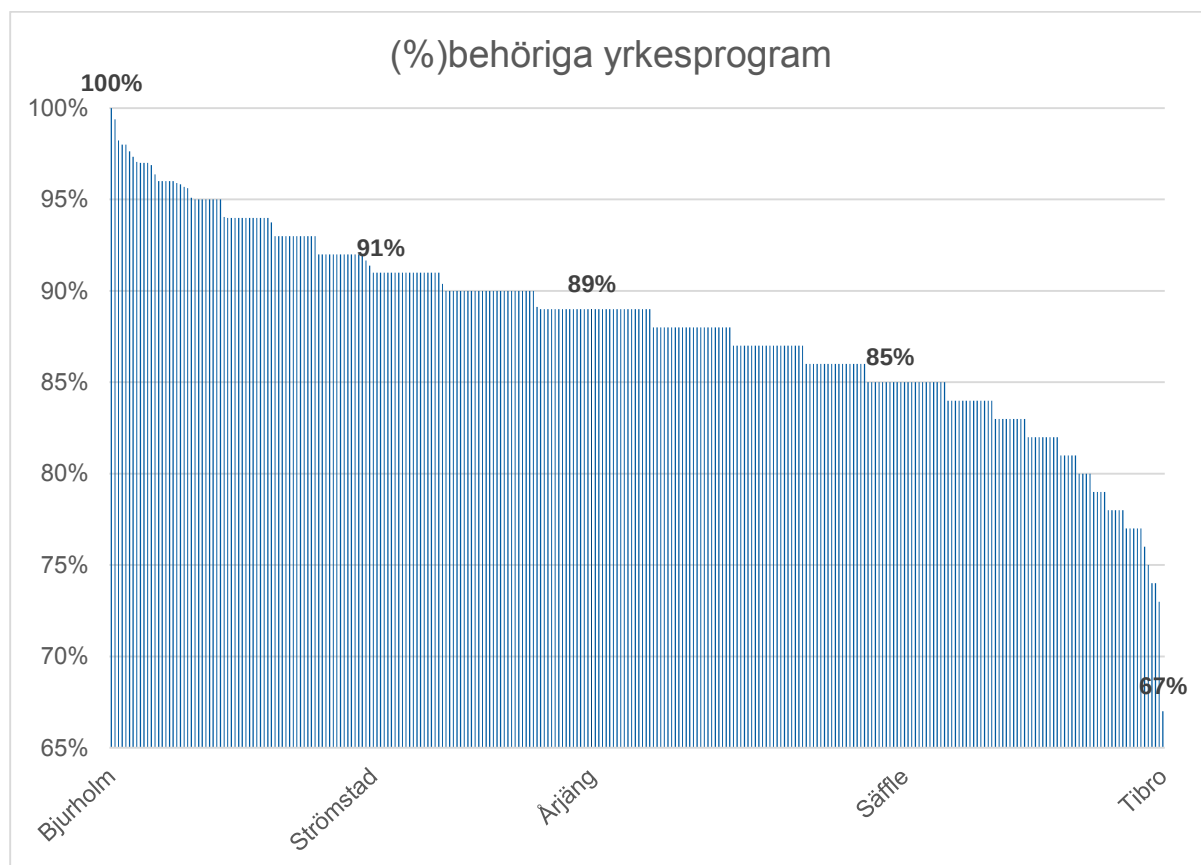
Andelen behöriga till gymnasieskolan

Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan är andel elever som går ut årskurs 9 som är behöriga att söka till ett yrkesprogram. För att uppnå denna behörighet krävs att eleven har godkända betyg i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i fem ytterligare ämnen, vilket innebär att eleven är godkänd i minst åtta ämnen. För att jämförelsen mellan kommunerna ska blir lite mer rättvis används statistiken för de elever som inte är nyinvandrade. Nyinvandrad definieras som elever som kommit till Sverige för mindre än fyra år sedan och som aldrig tidigare har gått i svensk skola eller bott i Sverige. Det betyder att elever som när de går ut nian har gått i svensk skola mindre än fyra år inte finns med i statistiken.

Statistiken som visar andelen behöriga till gymnasieskolan är hämtad ifrån Skolverket¹.

¹ Om antalet elever som inte är behörig är mellan en till fyra stycken har resultatet redovisats som ~100 alltså ungefär 100. I dessa fall har kommunen fått det värdet som ligger mellan att en elev inte blivit behörig och att fyra elever inte är behöriga. Om detta värde är mindre än andelen elever som uppnått målen i alla ämnen tar variabeln detta värde eftersom alla dessa elever är behöriga till gymnasieskolan.

Diagram 1: Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan åk 9

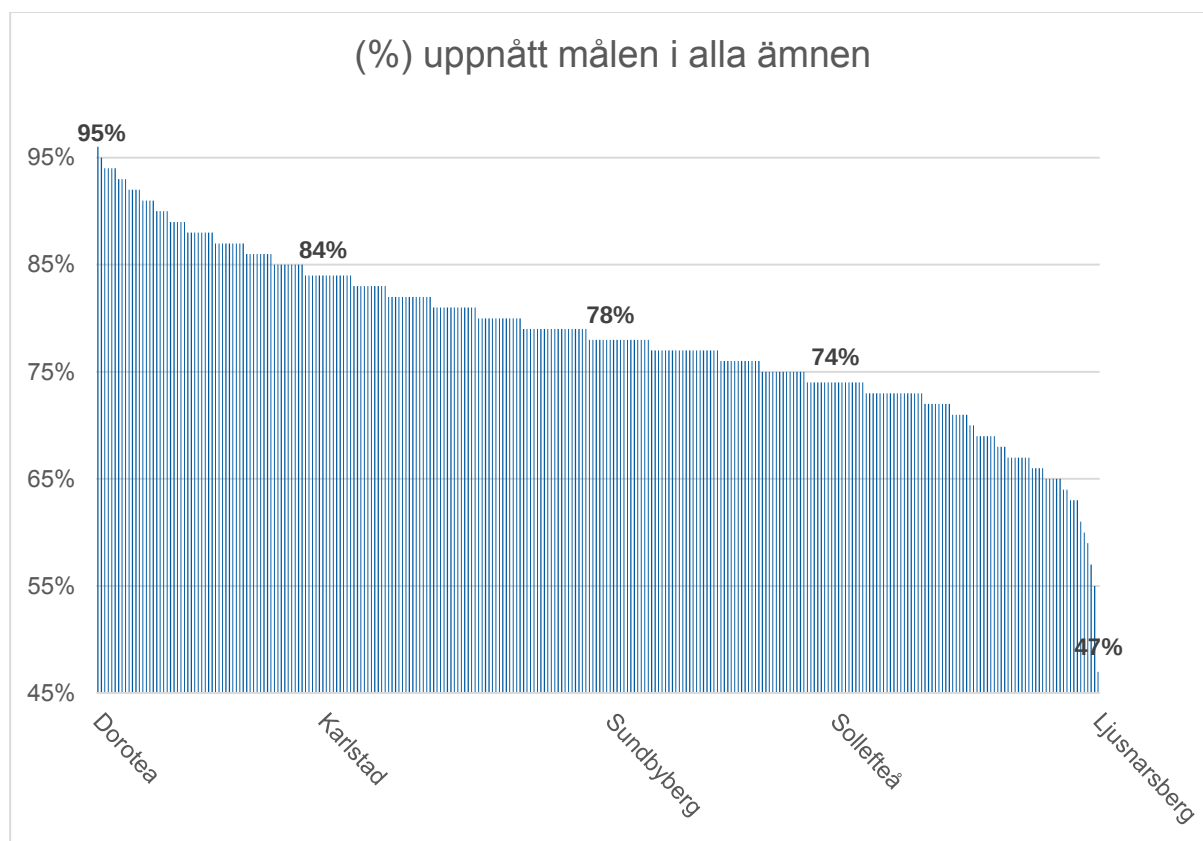

Den kommunen som har lägst andel behöriga till gymnasieskolan är Tibro. I Tibro var det endast 67 procent av eleverna som var behöriga till gymnasieskolan läsåret 2013/2014. Bäst i landet är Bjurholm som har 100 procent behörighet. Medianen bland landets kommuner ligger på 89 procent behöriga till yrkesprogram.

Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 9

Andelen som uppnått kunskapskraven i alla ämnen är andel elever med godkänt betyg i alla ämnen som ingått i elevens utbildning. Även här har nyinvandrade elever räknats bort.

Diagram 2: Andel elever som uppnått målen i alla ämnen i årskurs 9

Den kommun som har högst andel elever som uppnått målen i alla ämnen i årskurs 9 är Dorotea, där uppnår hela 96 procent av alla elever i årskurs 9 målen. I Ljusnarsberg däremot är det bara 47 procent av eleverna som uppnår målen i alla ämnen. Det betyder att det nästan är 50 procentenheters skillnad mellan den bästa och sämsta kommunen i landet. Medianen för Sveriges kommuner är 78 procent.

I Diagram 1 och 2 är det tydligt att det är stora skillnaderna mellan kommunerna i behörighet och andelen som uppnått kunskapsmålen i alla ämnen. Detta pekar på en bristande likvärdighet mellan Sveriges kommuner.

Andelen som uppnår kunskapskraven i alla ämnen årskurs 6

Andel elever som uppnått målen i alla ämnen i årskurs 6 är en variabel som indikerar hur framtiden kommer att se ut för eleverna i kommunen. Att en elev inte uppnått kunskapskraven i alla ämnen i årskurs 6 kan leda till problem för eleven senare under dess skolgång. Om många elever inte uppnått kunskapskraven visar att kommunen kommer få stora problem att uppnå höga resultat för eleverna när de går ut årskurs 9.

Bäst resultat i årskurs 6 har Vellinge där 95 procent av eleverna har uppnått målen i alla ämnen. Sämst av alla kommuner är Dorotea, där har mindre än hälften av eleverna uppnått kunskapskraven i alla ämnen. Dorotea har däremot högst måluppfyllelse av alla kommuner i årskurs 9. Detta antyder att Dorotea i framtiden kommer att se drastiskt fallande resultat. På

grund av den dåliga måluppfyllelsen i Dorotea förelade Skolverket Dorotea med vite på en halv miljon kronor i slutet av 2014.² Det verkar således som att Dorotea har stora problem med skolan som de skyndsamt måste lösa.

Andelen gymnasieelever som är etablerade två år efter gymnasieskolan

Alla kommuner har inte gymnasieskolor, därför är det svårt att använda gymnasieskolans resultat i en totaljämförelse av alla kommuner. För att inkludera en variabel som visar på hur det går för eleverna efter att de har lämnat gymnasieskolan används variabeln andel gymnasieelever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter avslutad gymnasieutbildning.

Variabeln visar antal elever år 2012 som var folkbokförda i kommunen som avslutat sina gymnasiestudier, som 2014 var etablerade på arbetsmarknaden eller studerade dividerat med antal elever år 2012 som var folkbokförda i kommunen som avslutat gymnasieskolan. Detta oberoende var arbetet eller utbildningen är beläget.

En hög andel ungdomar som är etablerade eller som studerar är positivt inte bara för kommunen utan även för hela Sverige.

Gnosjö är den kommunen där eleverna etablerar sig bäst efter gymnasiestudierna. Hela 83,5 procent är etablerade eller studerande efter två år. Sämst går det för eleverna från Grums, där är endast 42,6 procent av eleverna etablerade två år efter gymnasieskolan.

Elevresultatrankning

Dessa fyra variabler, andel elever som uppnått målen i alla ämnen i åk 9, andel elever som är behöriga till yrkesprogram, andel elever som uppnått målen i alla ämnen i åk 6 samt andel gymnasieelever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter avslutad gymnasieutbildning utgör tillsammans underlaget för att jämföra kommunernas elevresultat.

Tabell 1: De kommuner som lyckats bäst respektive sämst när det gäller elevresultat

Kommun	Etablerade ³ inom två år	Uppnått målen i åk 6	Uppnått målen i åk 9	Behörighet till gymnasium	Resultat- rankning
Danderyd	83,3	97,4	93	98,0	1
Lidingö	82,6	91,8	93	98,0	2
Lomma	77	96,3	93	96,0	3
Täby	78,8	91,4	92	97,0	4
Mullsjö	74,5	88,6	91	96,4	5
Vellinge	70,9	97,9	95	99,4	6
Sollentuna	78,4	86,1	90	96,0	7
Ekerö	74,4	86,7	88	95,0	8
Härryda	71,6	88,4	89	97,0	9
Nacka	72,1	90,5	89	95,0	10
Tierp	63,9	71,4	59	80,0	281
Arvidsjaur	55,4	78,9	61	75,0	282
Nordmaling	60	74	66	78,0	283

² Skolinspektionen (2014) *Föreläggande vid vite- efter tillsyn av Dorotea kommun.*

³ Andel gymnasieelever som inom 2 år efter avslutad gymnasium är i arbete eller studier

Bengtsfors	61,3	59,2	71	81,0	284
Hällefors	59,1	66,1	65	80,0	285
Nordanstig	48,6	73	65	78,0	286
Lindesberg	57,2	69	65	79,0	287
Munkfors	53,1	57,6	57	83,0	288
Robertsfors	55	63,8	67	73,0	289
Ljusnarsberg	47,1	66,7	47	76,0	290
Genomsnitt	65,8	78,9	78,4	88,1	

Rankningen av elevresultaten visar att många av de kommuner som toppar resultatliga är rika Stockholmsförortskommuner. Eleverna i dessa kommuner kommer i stor utsträckning från hem där föräldrarna har hög utbildnings- och inkomstnivå. Att dessa elever är de som uppnår högst resultat är inte förvånande men visar tydligt kopplingen mellan elevernas resultat och deras socioekonomiska bakgrund.

Likvärdighet

För att kunna bedöma hur bra skolan är i en kommun går det inte att endast använda sig av elevresultat. Resultaten måste vägas emot elevunderlaget. Ett bra skolsystem är även beroende av hur likvärdig skolan är. I denna del mäts och rankas likvärdigheten i kommunen genom 4 variabler:

- Spridning i resultaten mellan skolorna i kommunen sett till elevernas meritvärden i årskurs 9.
- Det genomsnittliga SALSA-värdet i kommunen skolor.
- Skillnaden mellan pojkars och flickors meritvärden årskurs 9 och behörighet till gymnasieskolan.
- Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9 i svenska, matematik och engelska.

Resultatspridning

Vilken skola en elev går i har en stor betydelse för elevens resultat. Elevresultaten kan variera stort mellan skolor inom en kommun. Oftast beror detta på att elever från samma socioekonomiska bakgrund i stor utsträckning går på samma skola. Den tydliga elevsegregationen leder till den stora spridningen i resultat. Det finns forskning som visar att elevsegregation kan vara negativt, inte bara för kunskapsresultaten men också för att den ökar och befäster utanförskap och klyftor i samhället⁴.

Här används därför resultatspridningen mellan grundskolorna⁵ i kommunerna, mätt genom spridningen i elevernas meritvärden⁶. Ju mindre spridning i meritvärden mellan skolorna i kommunen desto bättre. Spridningen mäts genom att dividera meritvärdet för den skola som har högst meritvärde i kommunen med den som har det minsta genomsnittliga meritvärdet.

⁴ Vetenskapsrådet (2014) *Barns och ungas utbildning i ett segregerat samhälle*.

⁵ I det statistiska underlaget ingår endast skolor med fler än tio elever.

⁶ Vissa skolor har tagits bort i analysen eftersom de är skolor där det endast går elever med funktionsnedsättningar. Det har dock inte varit möjligt att exkludera alla skolor där det går elever med mentala funktionsnedsättningar ur analysen.

För de kommuner där det bara finns en skola har skolan rankats efter skolans genomsnittliga meritvärde.

Spridningsmättet visar att spridningen i meritvärden är störst i större kommuner med flera skolor och mindre i kommuner med få skolor. Därför är rankningsvariabeln inte helt rättvist. Därtill bör tilläggas att segregationen ofta är större i storstäder och även elevsegregationen och därigenom resultatspridningen. Även om spridningsvariabeln inte är perfekt ger den en indikation om hur stor spridning det är i resultaten mellan olika skolor i Sveriges kommuner.

SALSA-värden

SALSA är Skolverkets Analysverktyg för Lokala SambandsAnalyser⁷. I SALSA beräknas det för årskurs 9 förväntade genomsnittliga meritvärdet och andel elever som borde uppnå kunskapskraven, när hänsyn tas till elevsammansättningen. Det som vägs in i beräkningen av salsavärdet är föräldrarnas utbildningsnivå, andelen nyinvandrade och andelen pojkar. Det förväntade värdet jämförs sedan med det faktiska värdet för att få fram ett residualvärde, det vill säga ett mått på om en skola över- eller underpresterar när hänsyn har tagits till skolans elevunderlag. Tilläggas bör att alla skolor inte finns med i SALSA och att SALSA inte ger ett perfekt mått på hur bra en skola är eller presterar. SALSA-värdet mäter inte likvärdigheten i kommunen men ger en indikation om kommunen lyckas med det kompensatoriska uppdraget.

I denna undersökning används det ovägda medelvärdet för SALSA-residualen för det genomsnittliga meritvärdet och andelen som uppnått kunskapskraven i alla ämnen. Ett medelvärde för SALSA-residualen finns tillgängligt för alla kommuner förutom Sorsele. Kommunerna rankas sedan efter sina värden och rankningen för de två residualerna vägs samman till ett rankningsmått där kommunens rankning i andelen som uppnått kunskapskraven i alla ämne väger dubbelt jämfört med meritvärdet, delvis för att betygsinflationen bör påverka meritvärdena mer men också för att spridningsmåttvariabeln räknas på meritvärdena.

Tabell 2: Kommunernas SALSA-värden

Kommun	Residual (%) kunskapsmål	Kunskapsmåls- rankning	Residual- meritvärde	Meritvärdes- rankning	SALSA- rankning
Strömstad	24,0	1	27,0	1	1
Ockelbo	22,0	2	18,0	5	2
Norsjö	20,0	4	22,0	2	3
Malung-Sälen	19,5	5	21,5	3	4
Storfors	19,0	6	19,0	4	5
Bjurholm	21,0	3	13,0	15	6
Kungsör	-11,0	279	-28,0	286	285
Munkfors	-18,0	285	-19,0	277	286
Tibro	-18,0	285	-24,5	285	287
Timrå	-24,0	288	-31,0	288	288
Ljusnarsberg	-30,0	289	-38,0	289	289

Högst rankad är Strömstad. Strömstad har bara en skola som finns med i SALSA men den skolan överpresterar både i andelen som uppnått kunskapsmålen och i meritvärden. Sämst är Ljusnarsberg som underpresterar i båda SALSA-variablerna.

⁷ <http://salsa.artisan.se/>

Skillnaden i resultat mellan könen

Det är stora skillnader i resultaten mellan pojkar och flickor i svensk skola. Av pojkarna som går ut årskurs 9 är 84 procent behöriga till gymnasieskolan medan 88 procent av flickorna är behöriga. Den genomsnittliga meritvärde för flickor är 222 och det genomsnittliga meritvärdet för pojkar är 197. Den genomsnittliga skillnaden mellan flickor och pojkar i årskurs 9 i kommunerna är 5,5 procentenheter i andelen behöriga och 25 meritvärdespoäng. Stora skillnader i könen visar på en olikvärdig skola. Därför rankas här skillnaderna i meritpoäng och behörighet till gymnasieskolan mellan pojkar och flickor per kommun.

Den kommun i Sverige som där det är minst skillnad mellan könen är Torsås där lika stor andel flickor som pojkar blir behöriga till gymnasieskolan och där det endast skiljer 1,2 meritpoäng mellan könen. På andra plats kommer Hultsfred där lika stor andel blir behöriga och där skillnaden i meritpoäng är 7,8. Sämst är det i Sorsele där skiljer det 85 meritpoäng mellan flickor och pojkar och näst sämst är Malå där det skiljer 21 procentenheter i andelen behöriga och 67,2 meritpoäng mellan könen.

Skillnaden mellan betyg på de nationella proven och slutbetyg

På Skolverkets hemsida går det att läsa följande om de nationella proven:

”Syftet med de nationella proven är i huvudsak att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning, och ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven uppfylls på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.”⁸

Det slutgiltiga betyget och betyget på de nationella proven behöver inte alltid överensstämja, men om betygen skiljer sig åt för allt för många elever kan det betyda en orättvis betygssättning som leder till en olikvärdig betygsfördelning mellan elever både på skolnivå, huvudmannanivå och nationell nivå.

Skolverket sammanställer varje år statistik över hur många procent av slutbetygen i årskurs 9 som ligger över det nationella proven, hur många som ligger under och hur stor andel som får samma betyg. I denna undersökning har vi använt oss av nationella provbetygen i engelska, svenska och matematik och tagit medelvärde av andelen av elever som har fått samma slutbetyg som provbetyget i de tre ämnena.

Tabell 3: Rankning över skillnader i nationella provbetyg och slutbetygen

Kommun	Andel (%) med lika slutbetyg relativt nationella prov	Rankning
Ödeshög	83,4	1
Tierp	82,1	2
Malung-Sälen	81,5	3
Eksjö	81	4
Surahammar	80	5
Tjörn	79,9	6
Vara	57,6	285
Knivsta	57,4	286
Hallstahammar	57	287
Ragunda	53,5	288
Hultsfred	50,8	289

⁸ <http://www.skolverket.se/bedomning/nationella-prov> hämtat: 2015-07-16

I Ödeshög har i genomsnitt 83,4 procent av eleverna fått samma betyg på nationella provet i svenska, engelska och matematik som deras slutbetyg, i Hultsfred är det däremot bara 50,8 procent som fått samma betyg. Det skiljer sig alltså stort mellan kommunerna i landet.

Likvärdighetsrankning

Dessa fyra sätt att mäta likvärdighet, spridningen i resultat bland skolorna i kommunen, kommunens genomsnittliga SALSA-värde, skillnaden i resultaten mellan könen och skillnaden mellan nationella provbetygen och slutbetygen vägs ihop till en likvärdighetsrankning. Om en cell i tabellen nedan är tom, beror det på att data saknas.

Tabell 4: De kommuner som lyckats bäst respektive sämst när det gäller likvärdighet

Kommun	Betyg vs Nationella prov	Behörighets-differens (kön)	Meritvärdes-differens (kön)	Meritvärdes-differens (skola) ⁹	SALSA	Likvärdighets-rankning
Torsås	75,2	0,0	1,2		0,0	1
Ydre	75,8	2,0	12,4		4,0	2
Aneby	71,6	2,0	16,5	0,0	14,0	3
Strömstad	72,6	2,0	17,5		27,0	4
Malung-Sälen	81,5	1,0	30,6	13,8	21,5	5
Markaryd	79,8	1,0	12,4	28,7	5,5	5
Eda	70	1,0	3	4,3	7,5	7
Skara	76	0,0	13,3	11,7	-4,7	8
Färgelanda	75,6	1,0	1,9		-4,0	9
Sotenäs	70	1,0	12,6		7,0	10
Ljusnarsberg	65,3	18	11,5		-38,0	281
Kungsör	63,5	7	19,5		-28,0	282
Övertorneå	63,1	25	51,5	48,3	6,0	283
Ragunda	53,5	35	45,6	29,7	-11,0	284
Arvidsjaur	58,1	11	11,2		-9,0	285
Haparanda	63,1	5	36	75,2	-12,5	286
Sunne	60,6	4	27,3		-23,0	287
Hofors	59,6	18	38,4		-4,0	288
Sorsele	61,9		85			289
Robertsfors	60,9	17	52,7		-18,0	290
Genomsnitt	68,5	5,5	24,9	26,6	-1,8	

Enligt dessa mått, som på inget sätt kan ses som perfekta men som ger en indikation om likvärdigheten i skolan i dessa kommuner, toppar Torsås ligan och sämst är likvärdigheten i Robertsfors.

⁹ För kommuner med endast en skola finns av naturliga skäl inga meritvärdesdifferenser mellan skolor.

Resursanvändning

Sverige lägger mycket resurser på skolan, däremot är den andelen av resurserna som går till undervisningen det vill säga lärarna relativt låg, 52,7 procent mot OECD genomsnittet 63,3 procent¹⁰. Resursanvändningen i skolorna verkar således inte vara effektiv då inte skolans viktigaste resurs, lärarna och undervisningen prioriteras.

Här kommer resursanvändning mätas genom variablerna:

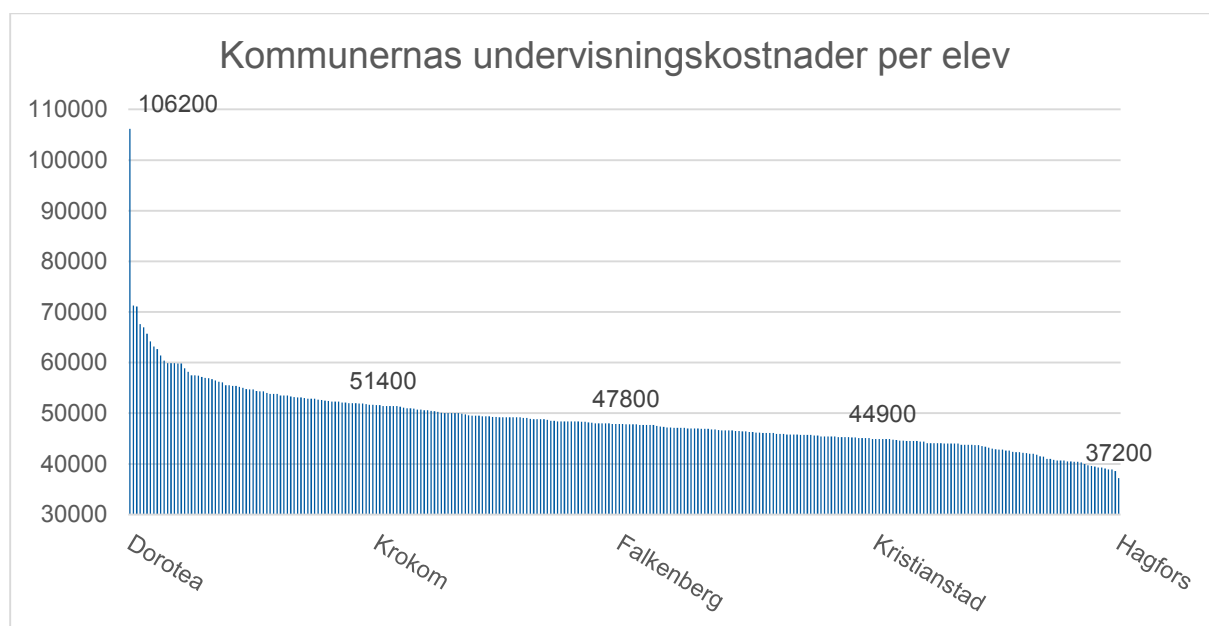
- Undervisningskostnaden per elev i grundskolan
- Övriga kostnader i förhållande till undervisningskostnaden i grundskolan
- Antal elever per studie- och yrkesvägledare i årskurs 7–9
- Lärartätheten i grund- och gymnasieskolan

Kostnadsstatistik

Varje år redovisar alla kommuner kostnaderna för den kommunala grundskolan till Statistiska Centralbyrån. Kostnaden för skolan delas upp i sex olika kostnadsposter plus totalkostnaden. Dessa kostnadsposter är undervisningskostnad, lokalkostnad, kostnad för elevhälsa, kostnad för läromedel, måltidskostnad och övriga kostnader. Den genomsnittliga totalkostnaden per elev i Sverige är cirka 94 000 kronor. År 2013 som är senaste året som statistik finns tillgänglig från Skolverket spenderade Dorotea 239 200 kronor per elev medan Falköping endast spenderade 72 800 kronor per elev i grundskolan. Kostnaderna varierar alltså stort mellan Sveriges kommuner. Många glesbygdskommuner behöver lägga mycket resurser på exempelvis skolskjutsar medan i storstäder har många skolor höga kostnader för sina lokaler. Att bara analysera totalkostnaden per elev säger lite om hur effektiv kommunerna är i sin resursanvändning.

Lärarnas Riksförbund anser att det är viktigt att mycket resurser läggs på undervisningen. Därför rankas här hur mycket kommunerna lägger på undervisningen per elev.

Diagram 3: Undervisningskostnaderna per elev

¹⁰ OECD (2014) *Education at a Glance 2014*. Paris: OECD.

Högst undervisningskostnad har Dorotea med 106 200 kronor per elev, lägst undervisningskostnad har Hagfors med 37 200 kronor per elev. I genomsnitt kostar undervisningen 49 000 kronor per elev med en standardavvikelse på 6 600 kronor.

Posten övriga kostnader utgörs till stor del av kommunal administration, vilket är en betungande kostnad för många kommuner. Administrationen får inte påverka undervisningen negativt, därför är det viktigt att de administrativa kostnaderna är små i relation till undervisningskostnaderna. I Gnesta är de övriga kostnaderna endast 3 procent av undervisningskostnaderna medan i Valdemarsvik är de övriga kostnaderna 67 procent av undervisningskostnaden. I Valdemarsvik är kostnaden för undervisningen per elev bara 1,5 gånger större än kostnaden för övrigt. I Valdemarsvik verkar det alltså som att kommunal administration ges en oproportionerlig vikt i relation till undervisning.

Tillgång till studie- och yrkesvägledning

Att ha tillgång till studie- och yrkesvägledning är viktigt både inför gymnasievalet, under gymnasieskolan och innan gymnasieeleverna tar studenten och ska välja vad de vill göra efter gymnasieskolan. Att göra nedskärningar på tillgången av studie- och yrkesvägledare kan vara förödande för många elever och är inte en resurseffektiv prioritering. Därför inkluderas här antal elever i årskurs 7–9 per studie- och yrkesvägledare i kommunen i resursanvändningsrankningen. Optimalt hade varit att inkludera även en studie- och yrkesvägledningsvariabel för gymnasieskolan men eftersom det saknas statistik för många kommuner har denna variabel uteslutits. Även för variabeln elever i årskurs 7–9 per studie- och yrkesvägledare saknas det för ett antal kommuner statistiskt underlag¹¹. Totalrankningen för resursanvändningen har därför räknats ut genom att använda genomsnittet av de andra resursvariablerna för dessa kommuner.

I genomsnitt går det 576 elever i årskurs 7–9 på varje studie- och yrkesvägledare heltidstjänst. Att det går så många elever på varje studie- och yrkesvägledare beror delvis på att en del kommuner har nästan inga studie- och yrkesvägledare. Av kommunerna har 50 procent mellan 79 och 422 elever per studie- och yrkesvägledare. De kommuner som har minst elever per studie- och yrkesvägledare är Bjurholm, Munkfors och Härjedalen och de kommuner som nästintill helt saknar studie- och yrkesvägledning, med flera tusen elever per studie- och yrkesvägledare, är Örskelljunga, Hylte och Vilhelmina.

Lärartäthet

Att ha allt för många elever per lärare kan leda till sämre resultat för svagare elever¹². Därför är det viktigt att det inte är för låg lärartäthet i kommunens skolor. Lärartätheten är starkt korrelerad med undervisningskostnaden men eftersom det är viktigt att ha hög lärartäthet inkluderas även denna variabel i resursanvändningsrankningen. Även lärartätheten i gymnasieskolan har inkluderats. I genomsnitt går det 12 elever per lärarheltidstjänst i grundskolan. I den kommun som har högst lärartäthet i grundskolan går det 8,6 elever per lärare medan i den med lägst går det 14,5 elever per lärare. I gymnasieskolan går det i genomsnitt 10 elever per heltidstjänstgörande lärare.

Rankningen för antal elever per lärare i grundskolan har lagts ihop med rankningen för antal elever per lärare i gymnasieskolan. För de kommuner som inte har gymnasium har rankningen för grundskolan räknats dubbelt.

¹¹ Kil, Tibro, Hultsfred, Östra Göinge, Orsa, Tanum, Vaxholm och Övertorneå

¹² Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola*.

Tabell 5: De kommuner som har högst respektive lägst lärartäthet

Kommun	Elever/lärare Grundskola	Elever/lärare Gymnasium	Lärartäthets- rankning
Pajala	8,7		1
Dorotea	8,9		2
Bräcke	9		3
Jokkmokk	9		3
Boxholm	9,1		5
Överkalix	9,7	1,7	5
Valdemarsvik	9,4		7
Storuman	9,1	5,7	8
Vaxholm	13,4		285
Nykvarn	13,9	17,2	287
Grästorp	13,5		288
Laxå	13,8		289
Norberg	14,5		290

Resursanvändningsrankning

Hur effektiv resursanvändningen är i kommunen mäts genom att jämföra undervisningskostnaden, övrig kostnader i relation till undervisningskostnaderna, hur många elever i årskurs 7–9 det går på varje heltidstjänst studie- och yrkesvägledare och lärartätheten i grund- och gymnasieskolan.

Tabell 6: Totalrankningen för kommunernas resursanvändning

Kommun	Lärartäthet ¹³	SYV-täthet	Undervisningskostnad	Övriga kostnader	Resursrankning
Norsjö	9,9	270	59900	9500	1
Smedjebacken	10,4	237	57200	8200	2
Malå	8,6	336,7	71100	4100	3
Älvdalen	10,5	273,3	54300	9800	4
Emmaboda	9,7	350,7	61400	6800	5
Arjeplog	8,9	280	67600	15900	6
Hällefors	10	201	54400	13100	7
Gnesta	10,5	355	63200	1900	8
Kil	10,9		53800	10400	9
Sorsele	10,5	150,8	71300	20200	10
Finspång	12,7	611	41800	15200	281
Höganäs	12,1	653,8	40700	16700	282
Lysekil	12,7	538,8	39300	20100	283
Österåker	13,9	471,8	40500	18900	284
Trollhättan	12,3	531,9	39500	19900	285
Upplands-Bro	13,8	3978,9	43800	16000	286
Täby	13,9	607,8	42300	17400	287
Örkelljunga	13,3	6900	42000	20200	288
Knivsta	13,7	1441,2	39300	17200	289
Trosa	13,2	1628	44100	20300	290
Genomsnitt	11,8	576	48768	14874	

Bäst resursanvändning enligt dessa mått har Norsjö som har hög undervisningskostnad, låga övriga kostnader i relation till undervisningskostnaden, ganska få elever per studie- och yrkesvägledare och hög lärartäthet. Sämst blev Trosa som har låg lärartäthet, nästan inga studie- och yrkesvägledare, låga undervisningskostnader per elev och höga övriga kostnader i relation till undervisningskostnaderna.

Lärlöner och behörighet

Sverige står idag inför en stor lärarbrist i många ämnen och årskurser. För att kunna rekrytera studenter till lärarutbildningarna och för att kunna behålla de yrkesaktiva lärarna är lönen mycket viktig. Lärlönerna är idag låga både i relation till andra akademiska yrkesgrupper och jämfört med lärare i andra OECD-länder. För att kommunerna ska kunna rekrytera skickliga och behöriga lärare måste lönerna höjas. I denna del rankas kommunerna efter lönerna för de kommunalt anställda lärarna samt andelen legitimerade lärare i grundskolan och gymnasieskolan.

De variabler som kommer användas för att ranka lärlönerna och behörighet är:

Lärlöner

- Medellön
- Percentil 90 lön

¹³ Denna statistik visar endast lärartätheten i grundskolan. I rankningen ingår även lärartätheten i gymnasieskolan.

- Percentil 10 lön
- Lönespridning

Behörighet

- Andelen legitimerade lärare i grund- och gymnasieskolan
- Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen i grund- och gymnasieskolan

Lärlarlöner

Lärlarlönerna är extremt viktiga, inte bara för att kunna rekrytera och behålla skickliga lärare men också för att lärarna ska få löner som motsvarar deras ansvar och värde för samhället. Lärlarlönerna rankas här genom fyra olika mått. Medellönen för alla kommunalt anställda lärare i kommunen, alltså den genomsnittliga månadslönen för heltidsarbetande lärare. Percentil 10 lönen, alltså den lönen som 90 procent av alla lärare har högre lön än och som oftast visar nivån på ingångslönen i kommunen. Percentil 90 lönen, den lön där endast 10 procent av lärarna har en högre lön, visar oftast nivån på utgångslönen för lärare. Lönespridningen som mäts genom att dela percentil 90 lönen med percentil 10 lönen och visar på vilken lönekarriär lärarna kan göra i kommunen. Dessa fyra mått vägs samman till en lönränkning.

Tabell 7: De kommuner som har de högsta och lägsta lärlarlönerna

Kommun	Löne-spridning	Medellöne-ränkning	Percentil 90 ränkning	Percentil 10 ränkning	Löne-spridnings-ränkning	Löne-ränkning
Sigtuna	40,6%	4	1	8	43	1
Upplands Väsby	40,9%	17	6	25	39	2
Värmdö	37,5%	7	5	10	96	3
Huddinge	36,8%	3	3	4	117	4
Stockholm	36,2%	1	2	1	136	5
Övertorneå	38,5%	25	11	27	81	6
Ekerö	37,2%	12	8	17	107	6
Partille	41,1%	33	19	55	38	8
Nynäshamn	37,3%	15	12	24	105	9
Nykvarn	36,9%	24	14	23	113	10
Sollefteå	33,1%	273	279	273	229	281
Nordanstig	28,1%	278	283	217	281	282
Ockelbo	33,2%	280	280	275	225	283
Munkfors	27,0%	276	286	216	283	284
Malå	33,7%	288	282	284	210	285
Finspång	32,9%	286	278	271	235	286
Dorotea	32,5%	283	285	286	244	287
Nordmaling	26,1%	287	288	238	287	288
Hallsberg	30,3%	289	287	276	271	289
Ydre	28,3%	290	289	278	279	290
Genomsnitt	36,1%					

Bäst lön har lärarna i Sigtuna och sämst lön har lärarna i Ydre.

Behörighet och pedagogisk högskoleexamen

Att lärarna som arbetar i skolan har lärarlegitimation för de ämnen och för den skolform de undervisar i är viktigt för att undervisningen ska hålla god kvalitet och för en rättvis och likvärdig betygsättning. Skolans huvudmän har ett ansvar för att deras elever undervisas av behöriga lärare. Därför rankas i denna del andelen lärare som är behöriga och andelen med pedagogisk högskoleexamen.

Den variabeln som används här är andel lärare med lärarlegitimation med behörighet i minst ett ämne uttryckt i antal heltidstjänster (årsarbetskrafter) för alla ämnen i grund- och gymnasieskolan. Denna variabel är dock inte perfekt delvis eftersom alla lärare inte hunnit fått sina lärarlegitimationer och delvis eftersom variabeln inte säger något om hur många klasser läraren undervisar i. Optimalt skulle vara att använda statistik på hur stor andel av eleverna i skolan som blir undervisade av behöriga lärare per ämne. Eftersom statistiken inte är tillförlitlig kompletteras behörighetsvariabeln med andel lärare som har pedagogisk högskoleexamen i minst ett ämne. Dessa två variabler tillsammans ger en indikation på hur hög behörigheten är i kommunen.

Här presenteras behörigheten för både grund- och gymnasieskolan för alla kommuner, för de kommuner som inte har gymnasieskola räknas rankningen för grundskolan dubbelt.

Tabell 8: Kommunerna med högst och lägst andel behöriga lärare

Kommun	Legitimerade (%), grundskola	Pedagogisk examen grundskola	Pedagogisk examen gymnasieskola	Legitimerade (%), gymnasie- skola	Behörighets- och legitimations- rankning
Habo	81	98,8			1
Ydre	90	97,2			1
Hammarö	79,3	96,2			3
Mölnadal	74,2	94,4	89,9	83,2	4
Åsele	73,3	94,1			5
Tjörn	71,2	94,9			6
Piteå	75,9	95,3	85,7	81	7
Båstad	70	93,6	93,4	80,2	8
Laholm	76,5	92,2	90	85,2	8
Skellefteå	70,1	94,9	87,2	84,4	10
Vingåker	56,3	83,2			281
Bjuv	57,5	83,1	52,8	28,8	282
Berg	55,5	76,6	42,2	57	283
Hylte	46,6	80,8	69,1	39,1	283
Bräcke	53,2	83,1			285
Fagersta	56,9	80,4			286
Ockelbo	54	81,4			287
Munkfors	42,8	71,9	57,1		288
Orsa	52,8	79,3			289
Jokkmokk	40,9	64,7			290
Genomsnitt	63,0	87,2	76,9	61,1	

Högst behörighet har grundskollärare i Habo med 81 procent med lärarlegitimation och nästan 100 procent med en högskoleexamen i pedagogik. I Mölnadal har kommunen både hög

behörighet i grund- och i gymnasieskolan. Sämst ser det ut i Jokkmokk, där har endast 41 procent av lärarna lärarlegitimation och 65 procent en högskoleexamen i pedagogik.

I nedanstående tabell framgår vilka kommuner som rangordnas högst respektive lägst. Av tabellen framgår hur bra kommunerna presterar inom respektive område och vilken slutgiltig rangordning detta innebär. Samtliga kommuner återfinns som bilaga 1.

Tabell 9: Kommunerna med högst och lägst rankning.

Kommun	Resurser	Likvärdighet	Lön	Behörighet	Resultat	Rankning
Piteå	137	20	73	7	12	1
Lomma	219	17	33	16	3	2
Sotenäs	57	10	132	66	23	2
Härryda	188	50	41	13	9	4
Tjörn	210	16	55	6	19	5
Båstad	168	40	81	8	17	6
Luleå	62	33	177	28	26	7
Ydre	17	2	290	1	32	8
Vellinge	273	23	32	12	6	9
Rättvik	71	51	161	20	44	10
Finspång	281	78	286	238	221	281
Lessebo	278	261	209	180	183	282
Ljusnarsberg	128	281	149	280	290	283
Älmhult	280	237	225	210	194	284
Bollnäs	211	278	201	278	180	285
Ragunda	164	284	170	263	278	286
Sollefteå	98	259	281	275	250	287
Lilla Edet	253	273	163	226	271	288
Vansbro	227	274	247	168	271	289
Munkfors	87	272	284	288	288	290

Fördjupning

*"The highest performing education systems across the OECD countries are those that combine excellence with equity."*¹⁴

Detta är första meningen i Andreas Schliechers förord i OECDs senaste utvärdering av det svenska skolsystemet. Pisaresultaten från 2012 visade att skolan i Sverige varken lyckas uppnå höga kunskapsresultat eller likvärdighet. Av alla OECD länder som deltog i Pisa var Sverige det land som hade den största ökningen i andelen underpresterande elever mellan 2003 och 2012¹⁵. Den svenska skolan är en skola som varken lyfter de starka eller de svagare eleverna.

Svenska skolan kämpar både mot låga resultat och mot bristande likvärdighet. I vilken kommun en elev är folkbokförd och vilken skola den går i har fått allt större betydelse för elevens resultat. Detta samtidigt som elevens socioekonomiska bakgrund är det som har den största betydelsen för elevens framgång i skolan och som följd hur väl de lyckas senare i deras vuxna liv. Att detta blir en allt mer etablerad sanning visar tydligt att den svenska skolan är sämre än vad som krävs för att Sverige ska kunna behålla sin internationella konkurrenskraft, sin höga levnadsstandard och för att inte klyftorna i samhället ska öka med sociala motsättningar och oro som följd.

Att kunna jämföra och analysera hur olika huvudmän presterar är viktigt för att kunna belysa de verksamheter som lyckas och de som misslyckas med att leverera en likvärdig och kvalitativ skola för alla elever. Därför kommer denna rapport innehålla jämförande statistik för alla Sveriges kommuner. Syftet är att belysa hur statistiken ser ut inom fem olika områden: Elevresultaten, likvärdighet, resursanvändning, lärarlöner och lärarnas behörighet. Genom denna statistiksammanställning åskådliggörs även olikvärdigheten i den svenska skolan genom att belysa de enorma skillnader som finns mellan skolorna i olika kommuner.

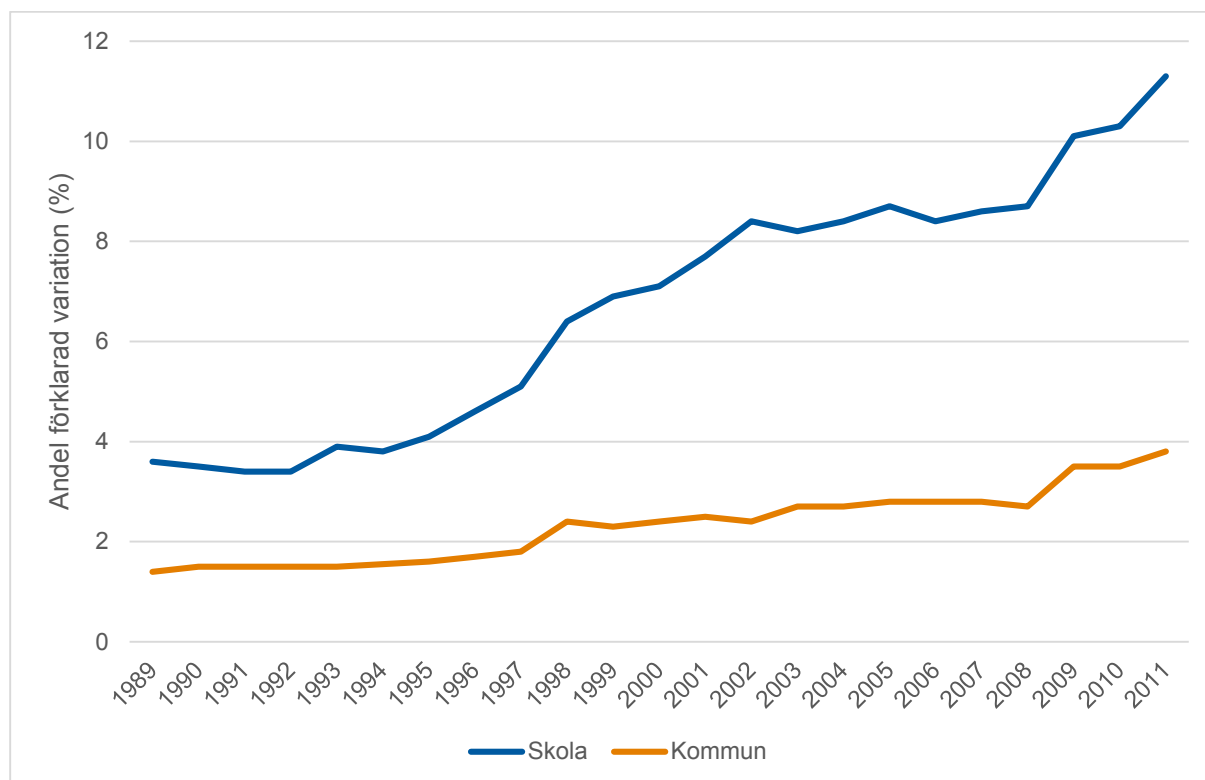
Elevresultat

Det som påverkar en elevs skolresultat i störst utsträckning är elevens socioekonomiska bakgrund. Elevens kön, dennes födelseland samt föräldrarnas utbildningsnivå kan i stor utsträckning prognostisera dennes måluppfyllelse. På senare år har även vilken skola eleven går i fått allt större betydelse för elevens resultat. Vilken kommun skolan ligger i har också blivit allt viktigare och ligger idag på samma nivå som skolans betydelse låg år 1989.

¹⁴ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*, s 1.

¹⁵ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*.

Diagram 4: Betydelsen av kommun- respektive skoltillhörighet för betygen 1989–2011¹⁶

Att rakt av jämföra elevers betyg kan vara ett skräligt mått på hur bra en skola eller huvudman egentligen är. Eftersom socioekonomiska bakgrundsvariabler såsom föräldrarnas utbildningsnivå eller elevens födelseland har stor inverkan på elevens betyg kan det se ut som att vissa skolor levererar en högkvalitativ utbildning fast resultaten beror på elevunderlaget. Betygsinflation är också något som förekommer vilket leder till att betygen i många fall inte visar vilken kunskapsnivå eleven faktiskt har uppnått och gör att betygen blir svårjämförbara mellan skolor och huvudmän. Det finns dock en del variabler som är av stor betydelse när resultaten i skolorna runt om i landet ska jämföras och som säger mycket om hur det kommer att gå för eleverna i framtiden.

Oberoende av vilken bakgrund eleverna har kan det vara förödande för en elev att inte gå ut grundskolan med behörighet till gymnasieskolan. Elever som har låga eller ofullständiga betyg från årskurs 9 har ökad risk för att få psykosociala problem, hamna i kriminalitet och missbruk, samt utföra självmordsförsök senare i livet. Det är exempelvis 8 till 10 gånger vanligare att elever med låga eller ofullständiga betyg i årskurs 9 hamnar i kriminalitet jämfört med elever med medel eller höga betyg i årskurs 9. Årskurs 9 betygen har även stor betydelse för om eleven kommer att fortsätta utbilda sig. Betygen från årskurs 9 har större inverkan på elevernas utbildningskarriär än deras socioekonomiska bakgrund.¹⁷

Att alla elever som går ut grundskolan i en svensk skola ska ha behörighet till gymnasieskolan är ett minimumkrav som måste uppnås, allt annat är ett misslyckande.

Att inte ha en fullständig gymnasieutbildning betyder i dag ofta att det blir svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Skolverket konstaterade i en rapport att om en elev som har gått tre

¹⁶ Skolverket 2009, *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?* Stockholm: Skolverket, s. 54.

Tidsserien var ursprungligen fram till 2007 men har förlängts av forskare vid Göteborgs Universitet på begäran från Lärarnas Riksförbund.

¹⁷ Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*.

år på gymnasieskolan eller inte är avgörande för dess möjligheter på arbetsmarknaden fem år efter gymnasieskolan¹⁸. För att förebygga utanförskap senare i livet är det viktigt att avhoppa från gymnasieskolan och ungdomsarbetslösheten hålls låg. Därför är insatser för att få elever som lämnat gymnasieskolan i arbetet eller in i utbildning så snart som möjligt efter en avslutad eller avhoppad gymnasieutbildning av stor vikt för Sveriges framtid.

Det är viktigt att inte elever hamnar efter tidigt under sin utbildning. Därför är det angeläget att eleverna uppnår målen redan under tidiga stadier av sin grundutbildning. Om en elev hamnar efter tidigt blir det svårare för eleven att hämta upp de kunskaper den missat senare under utbildningen. För att kunna uppnå att alla elever fullgör sin gymnasieutbildning är det viktigt att skolor sätter in tidiga insatser och kan uppvisa hög måluppfyllelse tidigt under elevernas skolgång.

Elevresultaten mäts därför i denna undersökning genom att se till andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan, andelen som uppnår kunskapsmålen i alla ämnen i årskurs 9 och 6 samt andelen elever som är etablerade på arbetsmarknaden eller i studier två år efter avslutad gymnasieutbildning.

Likvärdighet

I skollagen står det:

*”Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.”*¹⁹

Vad innebörden i en likvärdig utbildning eller skola är går att diskutera, men bör innefatta att oberoende av vilken skola du går i, i vilken kommun din skola är belägen eller vilka skolkamrater du har, ska dina förutsättningar att kunna uppnå kunskapsresultaten vara de samma.

I skollagen står det även att:

*”... En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.”*²⁰

Förutom att skolan eller kommunen inte ska ha någon avgörande betydelse så ska skolan även försöka uppväga skillnader i elevernas förutsättningar, så som deras socioekonomiska bakgrund.

Den definition av likvärdighet som används i denna undersökning är att i en likvärdig skola har elevernas socioekonomiska bakgrund så liten inverkan på deras resultat som möjligt och i den utsträckning som elevernas bakgrund påverkar elevresultaten bör de påverka lika mycket oberoende av vilken skola eleven går i eller i vilken kommun skolan ligger. I en likvärdig skola har skolans geografiska plats ingen betydelse för elevernas resultat och elevsammanställningen är sådan att i en likvärdig skola är kamrateffekterna små.

Sedan 1990-talet har spridningen i kunskapsresultaten ökat mellan skolor, mellan kommuner och mellan elever. Skillnaderna mellan skolor har förstärks av betydande kamrateffekter och lärarförväntningar. I en skola där resultaten är sämre tenderar elever att prestera sämre och lärarnas förväntningar på eleverna vara lägre vilket ytterligare försämrar resultaten. I skolor där elevernas föräldrars utbildningsnivå är högre och andelen elever med utländskbakgrund är lägre presterar elever bättre oavsett deras egen bakgrund. Vilket indikerar tydliga kamrateffekter.²¹

¹⁸ Skolverket (2014) *Vad gör ungdomar efter gymnasieskolan- en registerstudie*.

¹⁹ Skollagen (2010:800) 1 kap 4§

²⁰ Skollagen (2010:800) 1 kap 9§

²¹ Skolverket (2012) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*.

Ett debatterat område där likvärdigheten fallerar är den skillnaden som finns i kunskapsresultaten mellan pojkar och flickor. Pojkar presterar i genomsnitt sämre än flickor i alla OECD-länder. I Pisa 2012 var det 14 procent av pojkarna och 9 procent av flickorna som underpresterade. Pojkarna är i genomsnitt bättre än flickorna i matematik, men inte i Sverige där pojkar och flickor är på samma nivå. Analyseras resultaten mellan alla länder i OECD så går det inte att se att pojkar skulle vara sämre än flickor på grund av skillnader i inneboende förmåga. Flickorna i Hong Kong, Kina och Singapore uppnår högre resultat i matematik än några andra pojkar i resten av OECD vilket visar att trots att pojkar presterar bättre än flickor i matematik så beror detta inte på att flickor av sin natur är sämre på matematik. Skillnader mellan flickor och pojkar uppstår alltså på grund av skillnader i förutsättningar och förväntningar.²²

Tidigare var skillnaderna mellan könen lika stora i Sverige som snittet i OECD men mellan 2000 och 2012 sjönk resultaten i Pisa mer för pojkar än för flickor vilket har lett till att skillnaderna mellan könen nu är större i Sverige än OECD-genomsnittet²³.

Det genomsnittliga meritvärdet ökade successivt mellan 97/98 och 2012. Flickors meritvärden har ökat för alla socioekonomiska grupper medan pojkarnas meritvärden har ökat för alla grupper förutom bland de elever som har lågutbildade föräldrar och de med utländsk bakgrund.²⁴ Det genomsnittliga meritvärdet har alltså ökat trots att resultaten i Pisa har försämrats, både för flickor och pojkar, något som ger en indikation om betydande betygsinflation.

En viktig aspekt i att kunna garantera en likvärdig skola är att betygsättningen är likvärdig. Om inte betygsättningen är likvärdig är det svårt att mäta och analysera betygsskillnader, vilket gör det svårt att utvärdera likvärdigheten och kvaliteten i utbildningen.

Betygen påverkar elevernas möjlighet att gå vidare i utbildningskedjan. Betygen från grundskolan påverkar vilket gymnasium eleven kan gå på och betygen från gymnasieskolan påverkar möjligheterna till högre studier. Betyg påverkar även elevernas studiemotivation och självkänsla. Därför är likvärdiga betyg en förutsättning för likvärdiga möjligheter till utbildning.²⁵ Forskning på området har visat att betygsättningen i svensk skola inte är likvärdig^{26 27} vilket påverkar likvärdigheten i hela skolsystemet.

I denna undersökning kommer likvärdigheten analyseras genom att använda skillnaderna i meritvärden mellan könen, skillnaderna mellan nationella provbetygen och slutbetygen i årskurs 9, kommunernas SALSA-värden samt spridningen i resultat mellan skolorna i kommunen.

Resursanvändning

Utbildningskostnaden som procent av BNP var högre i Sverige 2013 än genomsnittet i OECD.²⁸ Höga utbildningskostnader betyder inte alltid höga kunskapsresultat, hur resurserna fördelas är lika viktigt som mängden resurser för att uppnå höga elevresultat och likvärdighet.²⁹

En mängd forskningsresultat har visat att skickliga lärare är den viktigaste faktorn för elevernas kunskapsresultat. Lärarkompetensens i form av erfarenhet, kompetens och

²² OECD (2015) *The ABC of Gender Equality in Education. Aptitude, Behaviour, confidence.*

²³ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective.*

²⁴ Skolverket (2012) *PM – En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2012*

²⁵ Gustafsson, J.E (2014) *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter.*

²⁶ Ibid.

²⁷ Tyrefors Hinnerich, B.T., & J. Vlachos, J. (2013). *Systematiska skillnader mellan interna och externa bedömningar av nationella prov – en uppföljningsrapport.*

²⁸ Statistiska Centralbyrån http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Utbildning-och-forskning/Befolkningens-utbildning/Kostnader-for-utbildningsvasendet/9905/9912/Behallare-for-Press/378752/

²⁹ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective.*

utbildning kostar pengar. Därför går det i vissa fall att se en koppling mellan elevresultat och resursfördelning. De resurserna som läggs på lärarna har därför större betydelse för elevresultaten än andra resurser. Lärartäthet är inte lika viktigt som kvalitén på lärarna för elevresultaten men det finns samband mellan lärartäthet och elevernas kunskapsresultat. Forskning har visat att mindre klasstorlekar har en positiv effekt på resultaten för elever i årskurs 1–6 och för de elever som kommer från hem med lägre utbildningsbakgrund och för de eleverna med utländsk bakgrund.³⁰

Lärarnas Riksförbund konstaterade i en rapport från 2010³¹ att nästan nio miljarder av skolans resurser gick till kommunal administration. Om de resurserna som läggs på administration, som ingår i kostnadsposten skolans övriga kostnader, istället skulle läggas på undervisning skulle undervisningsresurserna förstärkas med fem miljarder kronor. Detta tyder på en ineffektiv resursanvändning i svenska kommuner.

I de övriga kostnaderna ingår även kostnaderna för studie- och yrkesvägledning. Att ha tillgång till studie- och yrkesvägledning är viktigt för att eleverna ska få de bästa möjligheterna till att fatta viktiga beslut inför deras framtid. Skolinspektionen genomförde 2013 en granskning av studie- och yrkesvägledningen i 34 grundskolor runt om i landet. De kom fram till att det fanns stora brister i arbetet med studie- och yrkesvägledning och att eleverna i dessa skolor inte fick kontinuerlig vägledning.³² Detta trots att det tydligt står i skollagen att elever i alla skolformer ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.

Resursanvändningen mäts i denna undersökning genom att se till undervisningskostnaderna per elev, övrigkostnaden i relation till undervisningskostnaderna, tillgången till studie- och yrkesvägledning i kommunen samt lärartätheten.

³⁰ Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?*

³¹ Lärarnas Riksförbund (2010) *Från byråkrati till undervisning- en finansieringsmodell för framtidens skola.*

³² Skolinspektionen (2013) *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan Kvalitetsgranskning*

Lärlöner och lärarnas behörighet

*"The quality of an education system cannot exceed the quality of its teachers"*³³

En skola är aldrig bättre än nivån på lärarnas förmåga att undervisa sina elever. Att attrahera de bästa lärarna och se till att de har rätt kompetenser, är därför det som är absolut viktigast för att uppnå höga elevresultat.³⁴

Skolan står för en stundande kris med stor lärarbrist, synnerligt i högstadiet men även i årskurs 1–6 och i vissa ämnen i gymnasieskolan.³⁵ För att kunna attrahera fler lärarstudenter och behålla de lärare som idag arbetar i skolan krävs det att lärlöner höjs. Detta är en av de viktigaste slutsatserna som OECD drar i sin genomgång av svenska skolsystemet³⁶. Lärlöner i Sverige är inte bara låga jämfört med andra jämförbara akademiska yrken utan också låga internationellt sett. De bästa skolsystemen är de skolsystem där lärarna kommer från den bäst presterande tredjedelen av examinerade gymnasie studenter.³⁷ För att kunna attrahera de bästa studenterna till läraryrket är därför lönen enormt viktig.

För att uppnå höga elevresultat krävs det skickliga lärare. Höga lärlöner och rätt utbildade lärare är viktiga faktorer som kommer att höja resultaten i skolan³⁸. Därför är det viktigt att alla skolhuvudmän tar sitt ansvar genom att höja lärlöner och se till att eleverna i alla skolor får undervisning av behöriga lärare som har fått tillgång till adekvat fortbildning.

Därför inkluderas i denna undersökning statistik över lärlöner och andelen behöriga lärare som finns i kommunen.

³³ Barber, M, and M. Mourshed. 2007. *How the World's Best Performing Schools systems come out on top*, s 16.

³⁴ Barber, M, and M. Mourshed. 2007. *How the World's Best Performing Schools systems come out on top*.

³⁵ Skolverket (2015) *Redovisning av uppdrag om prognos över behovet av olika lärarkategorier*.

³⁶ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*.

³⁷ Barber, M, and M. Mourshed. 2007. *How the World's Best Performing Schools systems come out on top*.

³⁸ OECD (2015) *Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective*.

Metodbeskrivning

Undersökningen har genomförts genom att använda statistik inom fem områden för att kunna analysera hur landets kommuner presterar inom fem kategorier; elevresultat, likvärdighet, resursanvändning, lärarlöner och behörigheten bland lärarna. Statistiken har laddas ner från Siris – en av skolverkets databaser som kan användas för att bedöma och analysera kvaliteten och resultaten i skolan och Kolada – Kommun och landstingsdatabasen. Där det varit möjligt har både fristående och kommunala huvudmän inkluderats i analysen. Statistiken är alltid för det sista året som tillgänglig statistik funnits att ladda ner från Siris eller Kolada. All statistik, förutom lönestatistiken, som presenteras och analyseras i rapporten är hämtad från officiella källor. Lönestatistiken är partsgemensam statistik som delas av Sveriges kommuner och landsting, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund.

Rankningarna har sedan skapats genom att den kommun med högst (lägst) värde har fått rank 1 och den kommun med lägst (högst) värde har fått rank 290 beroende på om det varit positivt med höga eller låga värden. I de fall två kommuner har haft samma värde har kommunerna fått samma rank med den lägre rankningen. Exempel: kommun x har 100 procent behöriga elever vilket är den högsta andelen i landet vilket ger kommunen rank 1. Kommun z och y har båda 99 procent behörighet vilket är den näst högsta andelen, då får båda kommunerna rank 3. För totalrankningen läggs rankningpoängen ihop och totalsumman rankas sedan från 1 till 290.

Hur statistiken används beskrivs närmare i undersökningen och en mer utförlig beskrivning av variablerna finns i bilaga 2.

Referenser

Barber, M., & Mourshed, M. (2007). *How the world's best-performing schools systems come out on top*. McKinsey & Company.

Gustafsson, J.E (2014) *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter*. Stockholm (SNS)

Lärarnas Riksförbund (2010) *Från byråkrati till undervisning- en finansieringsmodell för framtidens skola*. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

OECD (2015) *Improving schools in Sweden: An OECD perspective*. Paris: OECD

OECD (2015) *The ABC of Gender Equality in Education. Aptitude, Behaviour, Confidence*. Paris: OECD.

OECD (2014) *Education at a Glance 2014*. Paris: OECD.

Skolinspektionen (2014) *Föreläggande vid vite- efter tillsyn av Dorotea kommun*. Dnr 43-2014:3229.

Skolverket (2009) *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*.

Skolverket (2014) *Vad gör ungdomar efter gymnasieskolan- en registerstudie*. Rapport nr 411.

Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*.

Skolverket (2012) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Rapport 374.

Skolverket (2012) *PM: En beskrivning av slutbetygen i grundskolan våren 2012*. Dnr 71-2012:33

Skolinspektionen (2013) *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan Skolinspektionen Kvalitetsgranskning*. Rapport 2013:5.

Skolverket (2015) *Redovisning av uppdrag om prognos över behovet av olika lärarkategorier*. Dnr 2014:725

Tyrefors Hinnerich, B., & Vlachos, J. (2013). *Systematiska skillnader mellan interna och externa bedömningar av nationella prov- en uppföljningsrapport*.

Vetenskapsrådet (2014) *Barns och ungas utbildning i ett segregerat samhälle*. Vetenskapsrådets rapportserie: Stockholm.

Bilaga 1: Totalrankning

I denna tabell återfinns respektive kommuns rankning per variabelgrupp samt slutgiltig rankningsplacering för respektive kommun.

Kommun	Resurser	Likvärdighet	Lön	Behörighet	Resultat	Rankning
Piteå	137	20	73	7	12	1
Lomma	219	17	33	16	3	2
Sotenäs	57	10	132	66	23	2
Härbyda	188	50	41	13	9	4
Tjörn	210	16	55	6	19	5
Båstad	168	40	81	8	17	6
Luleå	62	33	177	28	26	7
Ydre	17	2	290	1	32	8
Vellinge	273	23	32	12	6	9
Rättvik	71	51	161	20	44	10
Danderyd	139	74	25	115	1	11
Uppvidinge	89	14	106	126	21	12
Bjurholm	11	24	230	41	52	13
Laholm	181	13	91	8	70	14
Gnosjö	42	15	16	202	93	15
Åsele	34	131	133	5	74	16
Kalix	33	161	72	46	75	17
Markaryd	32	5	65	130	158	18
Svedala	126	58	46	67	94	19
Värnamo	132	81	91	50	41	20
Varberg	201	28	109	20	40	21
Älvsbyn	23	47	200	79	55	22
Färgelanda	174	9	29	14	188	23
Gällivare	30	141	130	100	20	24
Ängelholm	131	70	165	30	27	25
Östhammar	24	108	118	92	86	26
Heby	75	109	88	44	116	27
Nybro	21	12	240	99	60	27
Ödeshög	25	29	216	152	13	29
Huddinge	154	35	4	210	35	30
Värmdö	114	201	3	111	11	31
Hammarö	143	31	246	3	22	32
Salem	71	92	12	233	38	33
Torsås	38	1	190	38	183	34
Öckerö	245	39	80	52	44	35
Ekerö	151	114	6	182	8	36
Strömstad	125	4	94	236	13	37
Mörbylånga	42	92	272	26	42	38
Dals-Ed	80	34	121	128	113	39
Nacka	215	26	21	206	10	40
Lund	197	148	61	58	18	41

Vallentuna	196	72	38	131	46	42
Örnsköldsvik	159	72	160	32	68	43
Solna	70	113	15	224	79	44
Kungsbacka	221	83	136	47	15	45
Alingsås	243	110	67	36	57	46
Surahammar	73	100	56	62	225	47
Boden	203	53	221	19	24	48
Eda	37	7	63	274	140	49
Simrishamn	162	49	74	121	116	50
Umeå	98	184	168	23	50	51
Vadstena	81	54	178	80	132	52
Karlsborg	45	46	251	169	16	53
Gotland	84	106	104	80	163	54
Sollentuna	267	27	43	193	7	54
Sigtuna	154	94	1	240	49	56
Dorotea	27	21	287	55	151	57
Lidköping	177	165	123	22	54	57
Malung-Sälen	53	5	222	214	48	59
Halmstad	206	107	85	60	90	60
Kävlinge	148	120	148	111	29	61
Oskarshamn	46	125	215	74	106	62
Arboga	130	68	111	216	43	63
Partille	237	208	8	91	24	63
Stenungsund	235	121	65	77	73	65
Krokom	19	186	91	157	121	66
Vaggeryd	165	64	184	28	135	67
Bollebygd	172	191	11	41	162	68
Gnesta	8	22	202	244	115	69
Kalmar	102	128	211	73	77	69
Essunga	97	115	145	169	66	71
Lerum	248	162	36	55	91	71
Mölndal	262	253	27	4	47	73
Mönsterås	50	130	131	38	244	73
Höganäs	282	146	82	45	39	75
Grästorp	184	35	186	139	53	76
Täby	287	89	42	180	4	77
Nora	12	268	83	18	222	78
Överkalix	119	271	24	102	87	78
Trelleborg	113	158	59	169	109	80
Östersund	44	104	175	149	138	81
Lidingö	275	75	45	214	2	82
Herrljunga	192	248	57	35	80	83
Mariestad	223	85	90	118	97	84
Åmål	255	41	105	33	179	84
Hedemora	250	117	112	86	50	86
Kiruna	78	122	13	257	149	87

Linköping	213	187	58	59	102	87
Staffanstorp	87	191	21	175	152	89
Olofström	60	178	217	110	64	90
Upplands-Bro	286	25	31	254	33	90
Borgholm	49	19	277	158	131	92
Härnösand	135	55	152	156	136	92
Vetlanda	63	90	249	84	149	94
Bräcke	13	64	100	285	174	95
Pajala	18	167	63	146	242	95
Leksand	91	185	223	55	83	97
Övertorneå	116	283	6	31	202	98
Sävsjö	158	79	109	217	76	99
Vännäs	90	77	147	139	190	100
Tranemo	35	267	159	54	129	101
Orust	160	227	49	49	161	102
Kungälv	265	204	60	87	31	103
Växjö	268	87	157	40	96	104
Knivsta	289	228	34	71	28	105
Arjeplog	6	100	224	194	130	106
Malå	3	231	285	83	59	107
Uppsala	276	172	43	139	35	108
Nykvarn	263	105	10	226	64	109
Habo	172	156	243	1	99	110
Norsjö	1	63	261	260	88	111
Sölvesborg	26	124	258	25	241	112
Tanum	252	38	101	220	63	112
Gislaved	28	202	114	165	169	114
Hässleholm	171	212	52	51	192	114
Åstorp	149	64	115	95	256	116
Forshaga	141	80	214	93	153	117
Gagnef	39	171	269	123	81	118
Munkedal	197	138	89	94	168	119
Nynäshamn	272	42	9	254	111	120
Mark	176	84	172	159	101	121
Haninge	118	138	21	235	182	122
Vårgårda	241	199	138	11	105	122
Klippan	166	135	37	142	215	124
Arvika	83	55	234	137	187	125
Nässjö	189	148	77	78	206	126
Älvdalen	4	42	256	269	127	126
Skara	182	8	174	228	108	128
Enköping	127	111	173	186	104	129
Tyresö	224	151	18	252	56	129
Boxholm	22	205	238	43	197	131
Västervik	64	127	255	90	169	131
Karlshamn	67	223	231	82	103	133

Avesta	94	137	70	152	254	134
Aneby	261	3	228	148	68	135
Södertälje	79	132	20	271	206	135
Eslöv	240	102	186	114	67	137
Storfors	59	32	270	145	203	137
Hagfors	273	37	87	63	251	139
Hylte	114	57	181	283	77	140
Vaxholm	277	103	62	243	29	141
Vänersborg	256	153	75	47	186	142
Trosa	290	129	17	149	133	143
Stockholm	234	168	5	240	72	144
Skurup	247	125	155	84	109	145
Skövde	228	195	153	61	85	146
Bromölla	51	144	226	98	205	147
Uddevalla	163	266	35	106	155	148
Ånge	56	187	135	200	147	148
Göteborg	183	172	19	186	166	150
Karlskoga	105	159	164	52	248	151
Karlstad	207	215	189	27	92	152
Ystad	270	58	242	106	58	153
Skellefteå	117	237	227	10	144	154
Tranås	214	42	264	69	146	154
Höör	30	250	97	199	165	156
Storuman	15	237	140	160	189	156
Nyköping	104	174	150	177	141	158
Norrtälje	108	138	127	250	124	159
Tibro	153	132	76	117	269	159
Östra Göinge	269	70	107	129	176	161
Jokkmokk	57	30	252	290	133	162
Kinda	178	119	184	204	81	163
Årjäng	204	11	220	213	118	163
Lycksele	75	200	264	104	126	165
Lysekil	283	145	96	36	211	166
Burlöv	100	118	196	188	172	167
Hallsberg	140	60	289	68	219	168
Gävle	157	262	26	136	197	169
Ulricehamn	246	157	143	75	159	170
Örkelljunga	288	98	194	88	112	170
Borås	244	81	262	97	99	172
Säffle	81	135	195	173	199	172
Sorsele	10	289	68	182	235	174
Landskrona	101	231	79	134	240	175
Strömsund	124	111	86	246	218	175
Karlskrona	187	189	197	131	84	177
Falun	249	169	156	96	121	178
Strängnäs	232	216	117	105	121	178

Ljungby	212	176	212	133	61	180
Ovanåker	75	183	158	120	261	181
Köping	123	206	120	204	145	182
Götene	226	94	271	137	71	183
Berg	65	175	116	283	164	184
Härjedalen	14	115	208	219	247	184
Helsingborg	190	226	53	239	98	186
Askersund	61	195	245	172	136	187
Eksjö	208	97	140	188	176	187
Falkenberg	216	223	139	14	217	187
Hultsfred	133	47	266	222	141	187
Mullsjö	135	220	276	173	5	187
Bengtsfors	68	150	244	65	284	192
Ronneby	138	143	272	111	147	192
Malmö	93	202	47	202	268	194
Emmaboda	5	269	84	207	255	195
Mora	54	222	193	123	229	196
Tidaholm	194	17	260	225	125	196
Nordmaling	20	210	288	23	283	198
Jönköping	208	214	250	34	119	199
Hjo	216	274	232	70	37	200
Ockelbo	150	76	283	287	33	200
Österåker	284	176	39	268	62	200
Lekeberg	106	256	151	198	120	203
Osby	108	209	50	231	236	204
Järfälla	259	244	28	212	94	205
Kramfors	112	154	236	195	141	206
Kristianstad	230	211	122	76	201	207
Sunne	54	287	183	160	156	207
Vimmerby	228	52	254	100	209	209
Älvkarleby	134	99	140	195	275	209
Grums	121	67	239	179	238	211
Mjölby	199	164	209	16	262	212
Åre	94	229	14	270	249	213
Alvesta	242	123	212	152	128	214
Sundsvall	251	221	71	127	191	215
Sala	170	246	166	109	176	216
Svenljunga	128	236	125	208	171	217
Upplands Väsby	279	91	2	273	224	218
Valdemarsvik	47	195	232	115	280	218
Sundbyberg	204	247	50	264	107	220
Kil	9	230	247	155	238	221
Smedjebacken	2	94	263	262	258	221
Hörby	161	154	136	260	173	223
Filipstad	186	61	180	277	183	224
Högsby	266	45	176	201	200	225

Laxå	119	180	192	197	204	226
Vara	260	218	207	121	88	227
Kristinehamn	145	255	103	217	181	228
Hallstahammar	193	179	127	191	212	229
Söderköping	237	265	94	147	159	229
Håbo	254	242	29	264	114	231
Skinnskatteberg	69	217	179	267	175	232
Perstorp	235	166	144	175	196	233
Motala	169	249	217	88	194	234
Orsa	66	260	39	289	264	235
Åtvidaberg	180	243	219	64	213	236
Ljusdal	92	182	188	275	192	237
Torsby	85	258	169	160	260	238
Robertsfors	41	290	241	72	289	239
Bjuv	143	88	266	282	157	240
Tierp	167	235	113	143	281	241
Haparanda	110	286	47	232	267	242
Säter	195	280	123	118	227	243
Botkyrka	220	218	54	223	230	244
Borlänge	270	69	202	149	257	245
Ludvika	191	193	167	192	210	246
Flen	184	170	97	230	273	247
Gullspång	36	251	204	242	222	248
Sandviken	40	254	146	250	265	248
Kungsör	147	282	119	182	226	250
Oxelösund	107	223	170	244	216	251
Degerfors	102	213	279	102	276	252
Hudiksvall	110	195	274	166	227	252
Mellerud	86	231	237	271	153	254
Lindesberg	179	262	108	144	287	255
Norrköping	146	193	235	164	243	256
Ale	239	234	99	177	234	257
Örebro	231	269	190	134	167	258
Västerås	256	237	127	234	139	259
Eskilstuna	224	241	69	249	213	260
Söderhamn	216	181	162	229	208	260
Kumla	199	163	206	190	246	262
Norberg	264	142	126	254	219	263
Timrå	175	252	198	106	279	264
Falköping	222	159	199	166	265	265
Trollhättan	285	134	134	221	237	265
Sjöbo	52	245	205	278	232	267
Vindeln	16	264	253	253	231	268
Töreboda	154	86	280	236	263	269
Svalöv	202	190	102	259	270	270
Arvidsjaur	121	285	78	264	282	271

Tingsryd	256	62	275	185	253	272
Katrineholm	142	276	182	160	274	273
Nordanstig	73	152	282	246	286	274
Tomelilla	47	279	229	209	276	275
Vilhelmina	96	206	257	257	233	276
Hofors	232	288	153	125	252	277
Vingåker	29	257	259	281	259	278
Hällefors	7	277	278	246	285	279
Fagersta	151	146	268	286	244	280
Finspång	281	78	286	238	221	281
Lessebo	278	261	209	180	183	282
Ljusnarsberg	128	281	149	280	290	283
Älmhult	280	237	225	210	194	284
Bollnäs	211	278	201	278	180	285
Ragunda	164	284	170	263	278	286
Sollefteå	98	259	281	275	250	287
Lilla Edet	253	273	163	226	271	288
Vansbro	227	274	247	168	271	289
Munkfors	87	272	284	288	288	290

Bilaga 2: Variabler

Här presenteras variablerna som används i rapporten.

Elevresultatvariabler

Rapportvariabel: Uppnått målen i åk 9

Variabel: Andel (%) som uppnått kunskapskraven i alla ämnen – exklusive nyinvandrade

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Slutbetyg årskurs 9, uppdelat per nyinvandrade och exklusive nyinvandrade

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Andel elever med godkänt betyg i alla ämnen som ingått i elevens utbildning. Andelen beräknas av de elever som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet (elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen ingår).

Nyinvandrade elever har kommit till Sverige de senaste 4 åren. De har inte bott i Sverige eller gått i svenska skolsystemet tidigare.

Elever med okänd bakgrund och elever med tillfälliga personnummer ingår inte bland nyinvandrade.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Andel som uppnått kunskapskraven i alla ämnen åk 9	96%	47%	78,3%	7,7	290

Rapportvariabel: Behörighet till gy

Använd variabel: Andel (%) behöriga yrkesprogram – exklusive nyinvandrade

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Slutbetyg årskurs 9, uppdelat per nyinvandrade och exklusive nyinvandrade

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Andel elever som är behöriga att söka till yrkesprogram. För att en elev ska vara behörig krävs godkänt betyg i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i fem ytterligare ämnen, totalt åtta ämnen. Andelen beräknas av de elever som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet (elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen ingår). Observera att om antalet EJ behöriga är 1–4, så visas andelen behöriga som ~100. I detta fall har kommunen tillskrivits medelvärde av att fyra personer inte är behöriga och att en person inte var behörig. Om detta värde är mindre än andel elever som uppnått målen i alla ämnen tar variabeln detta värde eftersom alla dessa elever är behöriga till gymnasieskolan.

Nyinvandrade elever har kommit till Sverige de senaste fyra åren. De har inte bott i Sverige eller gått i svenska skolsystemet tidigare.

Elever med okänd bakgrund och elever med tillfälliga personnummer ingår inte bland nyinvandrade.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Andel (%) behöriga yrkesprog	100%	67%	88%	5,2	290

Rapportvariabel: Uppnått målen i åk 6

Använd variabel: Andel (%) som uppnått kunskapskraven i alla ämnen

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Betyg årskurs 6, andel som uppnått kunskapskraven, per kön

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Andel elever med godkänt betyg i alla ämnen som respektive elev enligt uppgift har eller ska ha läst. Andelen beräknas av de elever som fått eller skulle ha fått betyg, det vill säga elever med betyg A–F, streck eller anpassad studiegång.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
(%) uppnått i alla ämnen åk6	97,9%	51,9%	79%	7,8	290

Rapportvariabel: Etablerade inom två år

Använd variabel: Gymnasieelever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter avslutad gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)

Nerladdad: 2015-05-21 från www.kolada.se

År: 2014

Huvudman: Samtliga

Info: Antal elever år T-2 som var folkbokförda i kommunen som avslutat gymnasium, som år T var etablerade på arbetsmarknaden, inklusive IM dividerat med antal elever år T-2 som var folkbokförda i kommunen som avslutat gymnasium, inklusive IM. Källa: SCB.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Etablerade inom två år	83,5%	42,6%	66%	7	290

Likvärdighet

Rapportvariabel: Resultatspridning

Variabel: Genomsnittligt meritvärde (16)

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Slutbetyg årskurs 9, fr.o.m. 2011

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (E=10, D=12,5, C=15, B=17,5, A=20 samt tidigare G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått godkänt betyg i minst ett ämne, det vill säga lägst E (tidigare G). Elevernas sammanlagda poäng divideras med antal elever som fått godkänt betyg i minst ett ämne. Elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen, det vill säga elever som saknar slutbetyg, ingår inte.

Variabel: Genomsnittligt meritvärde (Medel, kommun)

Info: Det ovägda medelvärde av det genomsnittliga meritvärdet i skolorna per kommun.

Använd variabel: Genomsnittligt meritvärde (Max, kommun)

Info: Det högsta genomsnittliga meritvärdet i kommunen

Använd variabel: Genomsnittligt meritvärde (Min, kommun)

Info: Det lägsta genomsnittliga meritvärdet i kommunen

Variabel: Spridning i meritvärde (kommun)

Info: Spridning i meritvärde = Genomsnittligt meritvärde (Max) / Genomsnittligt meritvärde (Min)

Variabel: Spridning i meritvärdesrankning

Info: Från lägsta spridningen till största spridningen i meritvärden i kommunerna. Kommuner utan spridning pga. att det bara finns en skola i kommunen saknar värde och därmed rank.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Genomsnittligt meritvärde (skola)	289,5	124,4	215,9	22,6	1501
Genomsnittligt meritvärde (Medel, kommun)	250	151,2	209,8	13,2	290
Genomsnittligt meritvärde (Max, kommun)	289,5	151,2	222,8	22,2	290
Genomsnittligt meritvärde (Min, kommun)	243,4	124,4	196,22	17,22	290
Spridning i meritvärde (kommun)	2,33	1,0	1,19	0,183	220

SALSA-värden

Variabel: Andel (%) som uppnått kunskapskraven-residual (skola) (R) = F-B

Faktiskt värde (F) – Modellberäknat värde (B)

Variabel: Meritvärdesresidual (skola) (R) = F-B

Faktiskt värde (F) – Modellberäknat värde (B)

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – SALSA, skolenhetens resultat av slutbetygen i årskurs 9 med hänsyn till elevsammansättningen

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: SALSA står för Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser och presenterar skolors resultat (årskurs 9) efter att viss hänsyn tagits till elevsammansättningen. SALSA ger en mer nyanserad bild av skolors betygsresultat, än genom att enbart publicera de faktiska betygsresultaten.

SALSA är en statistisk analysmodell som jämför skolors betygsresultat. Det betyder att skolornas resultat räknas fram genom att de faktiska betygsresultaten sätts i relation till ett antal bakgrunds-faktorer. Det är föräldrarnas utbildningsnivå och fördelningen pojkar/flickor samt andelen nyinvandrade elever, det vill säga andelen elever som kommit till Sverige under de senaste fyra åren, som utgör bakgrundsfaktorerna. Störst betydelse för resultaten i modellen har föräldrars utbildningsnivå.

Skolenheter som har minst 15 elever i årskurs 9 ingår i redovisningen. Skolenheter som saknar information om mer än 25 procent av eleverna ingår inte i SALSA.

Variabel: Residual av uppnådda kunskapskrav (medel, kommun) (R) = F-B
Faktiskt värde (F) – Modellberäknat värde (B)

Info: Det ovägda medelvärde av residualen av andel (%) som uppnår kunskapskraven per kommun.

Variabel: Residual av meritvärde (medel, kommun) (R) = F-B
Faktiskt värde (F) – Modellberäknat värde (B)

Info: Det ovägda medelvärde av residualen av genomsnittligt meritvärde per kommun.

Variabel: SALSA-rankning

Info: De värden som SALSA-rankningen är baserad på är beräknade genom att använda rankningen av residualerna för andel som uppnått kunskapskraven och genomsnittligt meritvärde. Slutgiltig SALSA-poäng = Meritvärdesrankning+(Andel som uppnått kunskapskraven-rankning*2).

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Genomsnittligt meritvärdesresidual (skola)	56	-59	0,2	14,02	1437
Andel (%) som uppnått kunskapskraven-residual (skola)	29	-80	0,08	9,76	1437
Residual av uppnådda kunskapskrav (medel, kommun)	24	-30	1,096	7,09	289
Residual av meritvärde (medel, kommun)	27	-38	-1,83	9,54	289

Skillnaden i resultat mellan könen

Variabel: Andel (%) behörig yrkesprog.- Pojkar och Flickor

Variabel: Genomsnittligt meritvärde (16) – Pojkar och Flickor

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Slutbetyg årskurs 9, uppdelat per kön

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Andel (%) behörig yrkesprog. – Andel elever som är behöriga att söka till yrkesprogram. För att en elev ska vara behörig krävs godkänt betyg i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i fem ytterligare ämnen, totalt åtta ämnen. Andelen beräknas av de elever som fått eller skulle ha fått betyg enligt det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet (elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen ingår). Observera att om antalet EJ behöriga är 1–4, så visas andelen behöriga som ~100. I detta fall har kommunen fått medelvärde av att fyra personer inte är behöriga och att en person inte var behörig. I dessa fall har kommunen fått det värde som ligger mellan att en elev inte blivit behörig och att fyra elever inte är behöriga. Om detta värde är mindre än andel elever som uppnått målen i alla ämnen tar variabeln detta värde eftersom alla dessa elever är behöriga till gymnasieskolan.

Genomsnittligt meritvärde (16)-Meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg (E=10, D=12.5, C=15, B=17.5 och A=20 samt tidigare G=10, VG=15 och MVG=20). Det möjliga maxvärdet för varje enskild elev är 320 poäng. Det genomsnittliga meritvärdet beräknas för de elever som fått lägst betyg E (tidigare G) i minst ett ämne. Elevernas sammanlagda

poäng divideras med antal elever som fått lägst betyg E (tidigare G) i minst ett ämne. Elever som saknar godkänt betyg i alla ämnen, det vill säga elever som saknar slutbetyg, ingår ej.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Genomsnittligt meritvärde – Flickor	260,7	169,8	221,7	13,3	290
Genomsnittligt meritvärde – Pojkar	240	113,7	197,1	14,5	290
Andel (%) behöriga yrkesprog. – Flickor	100	69	88,1	5,9	290
Andel (%) behöriga yrkesprog. – Pojkar	99	56	84,4	7,2	288
Könsskillnad – Andel (%) behöriga	35	0	5,5	5,2	288
Könsskillnad – Genomsnittligt meritvärde	85	0,10	24,9	11,9	290

Skillnaden mellan betyg på de nationella proven och slutbetyg

Variabel: Totalt, Svenska, andel (%) elever med lika slutbetyg jämfört med provbetyget

Variabel: Totalt, Matematik, andel (%) elever med lika slutbetyg jämfört med provbetyget

Variabel: Totalt, Engelska, andel (%) elever med lika slutbetyg jämfört med provbetyget

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Relationen mellan nationella prov och slutbetyg årskurs 9, per kommun och län, svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska

År: 2013/2014

Huvudman: Samtliga

Info: Exporten visar statistik om det finns minst 15 elever i årskurs 9 med både slutbetyg och provbetyg i ämnena svenska, matematik eller engelska.

Lika, ingen avvikelse, betyder att eleven har fått samma slutbetyg som provbetyg.

I svenska och engelska bedöms och betygsätts varje delprov separat. Resultaten på de olika delarna vägs sedan samman till ett sammanvägt provresultat, ett provbetyg. För att få ett provbetyg ska eleven ha deltagit i samtliga delprov.

Variabel: Nationella betyg

Info: Andel (%) elever med lika slutbetyg jämfört med provbetyget i svenska, engelska och matematik delat på 3.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Svenska	83,5	45,6	65,4	7,2	289
Engelska	97	48,1	73,3	7,8	289
Matematik	90,5	33,8	66,8	10,3	289
Nationella betyg	83,4	50,8	68,5	5,3	289

Resursanvändning

Undervisningskostnad-rankning och Övrig kostnad-rankning

Variabel: Undervisning per elev

Variabel: Övrigt per elev

Variabel: Elevhälsa per elev

Vad säger statistiken om skolan i din kommun?

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Kostnader per kommun

År: 2013

Huvudman: Kommunal

Info: Undervisning per elev – Kostnaden för undervisning per elev för valt år. I statistiken ingår kostnader för: alla läro- och timplanebundna aktiviteter, främst löner, lönekostnader för lärare/personal under tid för kompetensutveckling samt kostnader för eventuella vikarier. I statistiken ingår inte kostnader för kompetensutveckling såsom kurs- och seminarieavgifter.

Elevhälsa per elev – Kostnaden för elevhälsa per elev för valt år. I statistiken ingår kostnader för: skolläkare och skolsjuksköterskor, skolkuratorer och skolpsykologer, köpta tjänster, till exempel från landsting. I statistiken ingår inte kostnader för lokaler, elevassistenter, personliga assistenter, skolvärdar och elevförsäkringar.

Övrigt per elev – Övriga kostnader per elev för valt år. I statistiken ingår kostnader som inte redovisas inom andra kostnadsposter, till exempel kostnader för barn- och ungdomskontoret/motsvarande och som fördelas ut på olika verksamhetsformer administration, skolledning, SYV, elevförsäkringar, elevassistenter, talpedagoger, skolvärdar och fritidspersonal, utvecklingsarbete och kompetensutveckling till exempel kursavgifter, konferenser etcetera. I statistiken ingår inte lönekostnader för vikarier under den tid ordinarie personal deltar i kompetensutveckling.

Variabel: (%) Övrigt av Undervisningskostnad grundskola

Info: (%) Övrigt av Undervisningskostnad grundskola räknas fram genom att dividera övrigt per elev gånger elevantalet med de totala undervisningskostnaderna.

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Undervisning per elev	106200	37200	48768	6551	290
Övrigt per elev	54500	1900	14874	5365	290
(%) Övrigt av Undervisning Grund	66,7%	3%	30,9%	10,5%	290

Syvtäthet grundskola och Lärartäthet grundskola

Variabel: Elever per lärare (Heltidstjänster)

Variabel: Elever åk 7–9 per SYV (Heltidstjänster)

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://sirir.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Personalstatistik

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Variabel: Syvtäthet grundskola – rankning

Info: —

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Elever åk 7–9 per SYV	6900	79	576	676	282
Elever per lärare	14,5	8,6	11,7	1,2	290

Elever/lärare gymnasium

Variabel: Elever per heltidstjänst

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Gymnasieskolan – Personalstatistik

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Elever per heltidstjänst	19,2	1,7	9,97	2,9	246

Variabel: Lärartäthet, totalt

Info: Den totala lärartätheten räknas genom att ta rankningen av elever per lärare i gymnasieskolan och elever per lärare i grundskolan. För de kommuner som inte har någon gymnasieskola räknas lärartätheten i grundskolan dubbelt.

Läraryrshörighet och Lärarlöner

Legitimerade (%), grundskola, legitimerade (%), gymnasieskola samt ped. examen grundskola och ped. examen gymnasieskola

Variabel: Andel med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne – Heltidstjänster

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Personalstatistik med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Info: Denna statistikuppgift visar antal och andel (%) lärare med lärarlegitimation med behörighet i minst ett ämne uttryckt i antal heltidstjänster (årsarbetskrafter) och som var anställda.

Variabel: Andel med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne – Heltidstjänster

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Gymnasieskolan – Personalstatistik med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Info: Denna statistikuppgift visar antal och andel (%) lärare med lärarlegitimation med behörighet i minst ett ämne uttryckt i antal heltidstjänster (årsarbetskrafter) och som var anställda.

Variabel: Andel med pedagogisk högskoleexamen – Heltidstjänster

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Grundskolan – Personalstatistik

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Variabel: Andel med pedagogisk högskoleexamen – Heltidstjänster

Nerladdad: 2015-05-21 från <http://siris.skolverket.se>

Fil: Gymnasieskolan – Personalstatistik

År: 2014/2015

Huvudman: Samtliga

Variabel	Max	Min	Medel	Std	Antal observationer
Legitimerade (%), grundskola	90	40,9	63	7,3	290
Legitimerade (%), gymnasieskola	94,7	0	61	18,9	238
Ped. examen grundskola	98,8	64,7	87,2	5,4	290
Ped. examen gymnasieskola	100	22,2	76,9	12,4	244

Variabel: Ped. examen, totalt

Info: rankningen för andel med pedagogisk högskoleexamen är summan av rankningen av andelen med pedagogiskhögskoleexamen i gymnasieskolan och grundskolan. I de fall det saknas statistik för gymnasieskolan räknas rankningen för grundskolan dubbelt.

Variabel: Legitimerade, totalt

Info: rankningen för personalstatistik med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne är summan av rankningen av andelen med lärarlegitimation i gymnasieskolan och grundskolan. I de fall det saknas statistik för gymnasieskolan räknas rankningen för grundskolan dubbelt.

Variabel: Total behörighet

Info: Total behörighet är summan av "Legitimerade, totalt"-rankningen och rankningen av "Ped. examen totalt".

Lärlöner

Variabel: Medellön, percentil 90-lön, percentil 10-lön, lönespridning

Nerladdad: Partsgemensam statistik

År: November 2014

Huvudman: Kommunal

Info: Partsgemensam lönestatistik från SKL över Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundets medlemmar. Inkluderade är tillsvidareanställda, månadsavlönade lärare i kommunal sektor. Det använda lönespridningsmåttet är kvoten av percentil 90-lönen och percentil 10-lönen.

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

**Lärarnas Riksförbund är det akademiska förbundet som
enbart organiserar behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare.
Med snart 90 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco.**